

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

KUBÁNSKA REPUBLIKA

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

---

a) Základná charakteristika hospodárstva

Presmerovanie neistej ekonomickej situácie na Kube je hlavnou výzvou, ktorej čelí krajina, ponorená do jednej z najväčších kríz za posledné desaťročia, niečo, čo by mohlo mať dôsledky vo veľmi odlišných sférach, od politických cez kultúrne až po sektor športu.

Z hlavných výziev, ktorým bude Kuba čeliť v roku 2023 sú najmarkantnejšie:

26. marca 2023 sa v Kubánskej republike realizovali voľby do Národného zhromaždenia. 8 miliónov oprávnených voličov si vybralo spomedzi 470 kandidátov, určených vládou Kubánskej republiky, ktorí sa uchádzali o 470 kresiel v Národnom zhromaždení.

V hre bol počet Kubáncov, ktorí odmietnu voliť. Komunálne voľby v novembri 2022 mali účasť len 68,5 %, a 74 %, ktoré hlasovali v ten istý rok v referende o novom zákone o rodine. Kubánska vláda nepripúšťa opozíciu, takže väčšina parlamentných kandidátov – zložených z 263 žien a 207 mužov – sú členmi Kubánskej komunistckej strany (PCC). Víťazní kandidáti volení na päť rokov si zo svojich radov volia budúceho prezidenta Kubánskej republiky. Všeobecne sa očakáva, že zákonodarcovia znovuzvolia úradujúceho prezidenta Miguela Díaz-Canel Bermúdeza (prvý krát zvolený 10. októbra 2019), ktorý je jedným zo 470 zvolených kandidátov. V národnom zhromaždení budú tiež diskutovať a prijímať zákony, ktoré budú napríklad regulovať tlač a právo na protesty. Národné zhromaždenie ľudovej moci je najvyšším orgánom štátnej moci. Je jediným orgánom s ustanovujúcou a zákonodarnou mocou v republike. Národné zhromaždenie ľudovej moci volí zo svojich poslancov aj Štátnu radu. Štátna rada je orgán, ktorý ho zastupuje medzi schôdzami, vykonáva dohody a plní ostatné funkcie, ktoré mu pripisuje ústava a zákon.

Kandidáti museli na zvolenie do zhromaždenia získať 50 % hlasov. Voliči na hlasovacích lístkoch mali dve možnosti: zaškrtnúť mená ľubovoľného počtu jednotlivých kandidátov, alebo zvoliť možnosť „hlasovať za všetkých“. Z odovzdaných hlasovacích lístkov, ako uviedla oficiálne Alina Balseiro, predsedníčka Národnej volebnej rady (CEN) Kuby, bolo platných 90 % a za všetkých navrhnutých kandidátov hlasovalo celkovo 75,92 % voličov. 470 nominantov bolo zvolených za poslancov Národného zhromaždenia ľudovej moci. Prázdnych lístkov bolo 6,22 % z celkového počtu a neplatných 3,50 %. Z celkového počtu odovzdaných platných hlasov bolo 72,10 % "hlasov za všetkých" a 27,90 % zaškrtnutím jednotlivých kandidátov. Voľby sa konali uprostred najhlbšej krízy, ktorú kubánsky režim zažil od svojho nástupu k moci v roku 1959. Havana, zasiahnutá sankciami, zoznamom krajín podporujúcich terorizmus, pandémie COVID-19 a vysokou infláciou, robí postupné reformy, ktorými vláda dúfa,

že budú dostačujúce. Kubánsky parlament v posledných rokoch zaviedol postupné politické úpravy, aby sa pokúsil zmierniť ekonomické obmedzenia. Od začiatku 60. rokov 20. storočia bolo základným kameňom zahraničnej politiky USA voči Kube okrem iných obmedzení aj kontroverzné obchodné embargo. Potom, v roku 2015, Obamova administratíva začala normalizovať vzťahy s Kubou, vrátane odklonu od sankcií. Naopak, Donald Trump znovu zaviedol staré opatrenia a pridal aj nové. Zakázal turistický ruch v USA a obmedzil množstvo peňazí, ktoré mohli kubánski Američania posielat' svojim príbuzným. Niektoré obmedzenia týkajúce sa prevodov peňazí sa za prezidenta Joea Bidena zmiernili, avšak Kubánska republika stále ostáva na zozname krajín podporujúcich terorizmus.

Predošlé päť ročné obdobie Diaz-Canela, bolo poznačené aj silnými vnútroštátnymi udalosťami. Stojí pred obdobím s mnohými národnými problémami, ktoré si so sebou berie z jeho prvého mandátu. Aj keď mnoho zahraničných ekonómov, politikov a tlače, tak ako aj obyvateľstvo krajiny, hodnotí ako nie dostačujúce a pozitívne, obraz volieb a výsledky, ku väčším zmenám neprispel. Realizácie zmien počas jeho vlády sa snažili rozvíjať ekonomiku a priviesť zahraničné investície do krajiny, avšak aj vonkajšie faktory a samotné vnútorné riadenie, nemali očakávané výsledky.

Jednou z takýchto úprav bola aj sieť predajní v devízach (predajne MLC - Moneda Libremente Convertible), ktorá má silný dopad na dolarizáciu ekonomiky v krajine, kde sú štátni zamestnanci platení v národnej mene kubánske peso (pesos cubanos-CUP) a kúpa základných potravín či domácich spotrebičov, je v predajniach MLC v dolároch a možná len s platbou bankomatovou kartou, nie hotovosťou. Táto peňažná filozofia nepriniesla výrazné pozitívne výsledky, ale vytvorila nový problém. Ekonomika fungovala s tromi peňažnými menami: kubánske národné peso (CUP), kubánske zameniteľné peso (CUC) a digitálne doláre (MLC) uložené na spomínaných bankomatových kartách. Legálny obeh CUC, v rámci zjednotenia peňažnej meny v reforme, zrušila Kubánska republika 1. januára 2021 a zaviedol sa jednotný výmenný kurz 24 CUP za jeden americký dolár.

Jedným z cieľom tejto reformy bolo získať cudziu menu na dovoz produktov, ktoré krajina potrebovala, ako sú potraviny, suroviny, palivo, ako aj zbierať konvertibilné meny, aby mohla platiť dodávateľom a veriteľom zahraničného dlhu. Tým sa prehĺbil nedostatok produktov všetkého druhu, ktorý sa rozšíril nielen na kontrolovaný dolárový trh, ale aj na prídelový a dotovaný trh riadený vládou a ktorý pri absencii dostatočnej národnej produkcie závisí od importu potravinárskych výrobkov zo zahraničia. K tejto kríze nedostatku sa pridal aj nedostatok liekov v lekárňach a prídelový systém predaja pohonných hmôt pre automobily.

Citeľným dopadom bol príchod pandémie COVID-19, kde nemocnice vo veľmi zlom stave a nedostatok elektrickej energie na jednej strane, ale cielený a dotovaný výskum a produkcia národných vakcín pre obyvateľstvo a na export, či vyslanie lekárskeho brigád na strane druhej, boli obrazom boja Kubánskej republiky v pandemickom období.

Ukončenie CUC a implementáciu menovej reformy oznámila kubánska vláda 10. decembra 2020, čím sa uzavrel dlhý očakávaný proces na odstránenie duálnej meny. Napriek tomu, že opatrenie zahŕňalo značné zvýšenie platov a dôchodkov, nový kontrolovaný trh sa začal vysokým rastom cien produktov a služieb, ako aj skorým znehodnotením kubánskeho pesa (CUP). Dlho očakávané odstránenie duálnej meny, prišlo bez súkromného reálneho a stabilného sektoru a vo veľmi

komplikovanom momente v krajine z politického, ekonomického a sociálneho hľadiska. Miestne obyvateľstvo bolo preto viac ako predtým nútené žiť s nákupmi na čiernom trhu, nielen potravinami, ale aj liekmi, ktoré už neboli dostupné v lekárňach či nemocniciach.

Jedným z problémov, ktorý najviac premáha kubánsku populáciu, je teda výrazná inflačná explózia. V októbri 2022 dosiahol výmenný kurz na neformálnom trhu až 200 CUP za jeden dolár. Index spotrebiteľských cien vzrástol v porovnaní s januárom 2022 o 42 %.

Ďalším z kritických realít, počas prvého funkčného obdobia Miguela Díaz-Canela bol silný pád kubánskeho cukrovarníckeho priemyslu. V roku 2022 produkcia cukru na ostrove sotva dosiahla 473 000 ton, čo je číslo nižšie ako v roku 1861 (533 800 ton), keď neexistovali žiadne cukrovary, trstina sa krájala ručne a prepravovala volskými povozmi a cukor sa získaval mlyny. Výsledky tejto žatvy znamenajú nepochybný zánik cukrovarníckeho priemyslu. V období 1905-1958 boli všetky cukrovary v rukách súkromného sektora. Vo všetkých jeho sférach: pestovanie, výroba, logistika a obchod existoval organizovaný priemysel, ktorý uspokojoval vnútorný dopyt aj export. Cukrovarnícky priemysel bol hlavným priemyslom v krajine, ktorý generoval státisíce pracovných miest. Kuba bola prvým vývozcom cukru na svete.

V roku 1958 mala krajina 161 aktívnych cukrovarov. Cukrovarnícky priemysel mal silnú prítomnosť zahraničných investícií, najmä zo Spojených štátov, hoci v tom roku väčšinu z neho vlastnili kubánski štátni príslušníci. Z celkového počtu aktívnych cukrovarov patrilo severoamerickým spoločnostiam 36, 121 bolo v rukách súkromných kubánskych podnikateľov, tri boli španielske a jeden francúzsky.

V súčasnosti sú zahraničné investície v tomto odvetví prakticky nulové. V druhej polovici 80-tych rokov vyrobila Kuba v priemere viac ako 7,5 milióna ton cukru ročne, pričom sa zozbieralo takmer 71 miliónov ton trstiny, ktorá bola spracovaná v priemyselnom komplexe so 156 závodmi.

V období rokov 2011-2015 bola produkcia cukru v priemere 1,6 milióna ton ročne, úroda cukrovej trstiny v priemere 15,2 milióna ton cukrovej trstiny a v prevádzke bolo okolo 56 cukrovarov. Výroba cukru za posledné päťročné obdobie predstavovala menej ako jednu pätinu (18 %) objemu výroby v druhej polovici 80. rokov. V období posledných 5 rokov, sa cukrovarnícky priemysel ešte viac zhoršil. Jeho ročná produkcia rapídne klesla a dosiahla nižšie výrobné čísla ako pred 130 rokmi, keď bola výroba prakticky remeselná, keď priemysel ako taký neexistoval. Kuba už cukor nevyváža, teraz ho dováža.

Kubánsky energetický priemysel potrebuje kapitálovú reštrukturalizáciu a obnovu celej svojej energetickej matice vzhľadom na neistotu, zhoršovanie stavu a zastaralosť svojich elektrární. Problémom už nie je nedostatok ropy na udržanie chodu elektrární, ale ich slabá údržba pri prekročenej životnosti. Tu je Slovenská republika významným aktérom. Viaceré bilaterálne dohody, úverové zmluvy a kontrakty, renovácia blokov tepelných a vodných elektrární či prezencia expertných inžinierov a technikov.

Výpadky a mnohohodinové odstávky prúdu, boli jedným zo spúšťačov, ktoré vyvolali demonštrácie 11. júla 2021 v 50 mestách v krajine.

Zhruba v rovnakom čase zasiahli Kubu dva súbežné otrasy. 6. augusta 2022 zasiahol blesk hlavné zariadenie na dovoz paliva-supertanker v meste Matanzas. Tri z tankerov začali horieť, čo spôsobilo výpadky elektriny v celej krajine.

O mesiac neskôr, v septembri 2022, sa západnou Kubou prehnala silná búrka. Hurikán Ian vyradil národnú energetickú sieť. Vyžiadalo si to aj tisícky evakuácií a spôsobilo rozsiahle škody na infraštruktúre, vrátane polí s tabakom a cukrovou trstinou.

Od júla 2019 je systém dotovaný plávajúcimi tureckými elektrárnami (Turkiye's Karadeniz Holdings-„ karpowerships “), ktoré poskytujú približne 25 % elektriny na ostrove a ich prenájom stojí krajinu milióny dolárov. Aktuálne sa navýšil ich počet je osem.

Príchod 1 614 087 turistov v roku 2022 (údaj Národného úradu pre štatistiku a informácie (Onei)) ukazuje zlepšenie, avšak pod úrovňou pred pandémie COVID-19. V roku 2019 krajinu navštívilo niečo vyše 4,2 milióna návštevníkov. 45 % investícií krajiny v rokoch 2021-2, bolo venovaných na výstavbu hotelov. Hlavní konkurenti v karibskom regióne však zaznamenali nemerateľný úspech, ktorí v porovnaní s rokom pred pandemiou dosiahli rekordné čísla v príchode turistov a objeme ich príjmov ako napríklad Dominikánska republika (8,4 milióna turistov v roku 2022).

Kubánska republika tiež bojuje s najväčšou migračnou vlnou v histórii krajiny. Dokazuje to viac ako 366 000 Kubáncov, ktorým sa za posledné dva roky podarilo dostať do USA. Migračná vlna prekonal rekord všetkých, ku ktorým došlo pod príslušnými mandátmi Fidela Castra a Raúla Castra.

Jednou zo záchranných barličiek, okrem optimistickej výstavby mnohých nových hotelov, na prilákanie návštevníkov, je aj zákon o Mikro, Malých a Stredných Podnikov (MIPYMES) na jeseň 2021. Takmer o dva roky neskôr má krajina približne 6 700 MIPYMES, čo predstavuje z tohto počtu 48 % novovytvorených a zvyšných 52 % už existujúcich, ktoré prešli na formu MIPYMES. Nový zákon MIPYMES má presmerovať štátne spoločnosti, vytvorí obchodnú štruktúru, s cieľom prilákať zahraničné investície a obísť americké embargo

IMUNIZÁCIA OBYVATEĽSTVA

V mesiaci marec 2022 Kuba zavŕšila dva roky boja s pandemiou. Od začiatku očkovacej kampane, krajina aplikovala 35 miliónov dávok populácií staršej ako dva roky, tromi druhmi vakcín proti COVID-19 vyrobených na Kube a schválených národným regulačným centrom pre použitie.

Kubánska republika vyvinula 5 samostatných vakcín proti COVID-19 – (Soberana 1, Soberana 2, Soberana +, Abdala, Mambisa) a zároveň sa stala prvou krajinou na svete, ktorá začala s očkovaním detí od 2 do 11 rokov (Kubánska vakcína Soberana 02).

Aktuálne čísla udávajú zaočkovanosť viac ako 90% (Úplne zaočkovaní 9 950 000 z populácie). Táto skutočnosť umiestňuje ostrov medzi krajiny s najvyšším pokrytím v regióne a vo svete. PAHO (V regióne latinskoamerického kontinentu sa regionálne WHO nazýva Organización Panamericana de la Salud (OPS – Panamerická zdravotnícka organizácia) Riaditeľom národnej kancelárie svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) v Kubánskej republike Joséom Luisom Moyom Medinom) a ďalšie agentúry systému OSN spolupracovali s Ministerstvom verejného zdravotníctva Kubánskej republiky (MINSAP), na posilnení tzv. Národného imunizačného programu. Systém primárnej zdravotnej starostlivosti v krajine, umožnil očkovania celej populácie. Týmto spôsobom vstup Omikrónového variantu na ostrov s vysokou zaočkovanosťou, spôsobil tretinu toho, ktorý vyprodukoval variant Delta.

Súlad s Kubánskym akčným protokolom pre boj proti COVID-19 národného charakteru v neustálom zlepšovaní, kde 85 % používaných produktov vyrábajú štátne

kubánske inštitúty pod centrom BioCubaFarma. Relevantný výskum uskutočnený Inštitútom tropickej medicíny Pedra Kourí (IPK) s cieľom prehĺbiť štúdiu patogénu. Vynikajú základné a základné aplikované štúdie súvisiace s molekulárnou diagnostikou COVID-19; pokroky v molekulárnej charakterizácii SARS-CoV-2 a fylogenetickú analýze vírusu.

Soberana 02 bola prvou experimentálnou vakcínou proti COVID-19 v Latinskej Amerike. Všetky kubánske experimentálne vakcíny proti COVID-19 sú rekombinantný proteín. Okrem vakcíny Soberana 02, pracujú miestni vedci na vakcínach s názvom Abdala, Soberana 01 a Mambisa.

Kuba spolupracuje s Čínou na zavedení projektu Pan-Corona pre ďalšiu vakcínu proti novému kmeňu vírusu SARS-CoV-2. Je to iniciatíva, ktorej cieľom je dosiahnutie širokospektrálneho lieku proti viacerým mutáciám. 3 fázy klinických skúšok prebiehajú nielen v Kubánskej republike, ale aj vo Venezuelskej bolívarovskej republike a v Iránskej islamskej republike.

Lieky aktuálnej kubánskej výroby bio vakcín, v boji proti COVID-19:

- Rekombinantný ľudský interferón Alpha-2b a rekombinantný ľudský gama interferón (Heberferon) a nasalferón. Antivírusový účinok so zvýšením imunity. Podáva sa za účelom rekonvalescencie a predchádzaniu zhoršenia priebehu ochorenia.

- Itolizumab (anti-CD6 monoklonálna protilátka (mAb)), ktorý má imunomodulačný účinok a protizápalový účinok. Napomáha udržaniu funkcie pľúc. Zaznamenal 89,0 % zotavenie všetkých liečených pacientov, najmä stredne závažných a závažných priebehov, vrátane 97,0 % stredne rizikových pacientov.

- Jusvinza (imunomodulačný peptid CIGB 258), utlmuje zápalovú reakciu vyvolanú imunitným systémom osoby infikovanej vírusom SARS-CoV-2. Podáva sa tiež pri závažných a kritických priebehoch ochorenia.

PROTESTY

Vážna hospodárska kríza, ktorou krajina prechádza – v dôsledku kombinácie pandémie, sprísnenia amerických sankcií a zlého riadenia štátu – pokračuje v línii nedostatkov v roku 2023. Hodinové ba až denné čakacie rady na získanie základných potravín a liekov, dlhotrvajúce výpadky a odstávky prúdu a vysoká inflácia. Táto situácia bola živnou pôdou pre masívne spontánne protesty v júli 2021, v rámci ktorých vyšli tisíce ľudí protestovať proti vláde po celej krajine. Súčasná makroekonomická situácia na Kube je podobná a vo veľkých sociálnych skupinách pretrvávajú nespokojnosť. Neúspech pochodu disidentov z 15. novembra 2021, súvisel viac s nasadením štátnej bezpečnosti ako so zmenou rámcových podmienok.

VÄZNI

Podľa mimovládnej organizácie Cubalex bolo na Kube v dôsledku protestov z 11. júla 2021 zadržaných 1 320 ľudí, z ktorých 698 bolo k 20. decembru 2021 stále vo väzení alebo s určitými preventívnymi opatreniami. Medzi zatknutými sú známi aktivisti, ale aj anonymní občania. Kubánska exekutíva, ktorá čelí kritike zo strany mimovládnych organizácií, vlád a medzinárodných organizácií, popiera, že ide o politické procesy. Kubánsky prezident Miguel Díaz-Canel nedávno ubezpečil, že v krajine „nie sú žiadni politickí väzni“ a že Kubánci „môžu slobodne demonštrovať“ proti revolúcii.

SANKCIE USA

Jednou z bremien kubánskej ekonomiky je embargo uvalené USA, ktoré v jednom z posledných rozhodnutí pred odchodom z Bieleho domu sprísnila predchádzajúca vláda na čele s Donaldom Trumpom (2017-2021) 243 novými sankciami. Je to zvrátenie procesu bilaterálneho zblížovania, ktorý presadzoval jeho predchodca Barack Obama (2009-2017).

Súčasný americký prezident Joe Biden počas kampane prisľúbil odstránenie tohto najnovšieho balíka sankcií, no vo funkcii tak zatiaľ neurobil.

Po pozastavení na viac ako dva roky spoločnosť Western Union obnovila prenos remitencií zo Spojených štátov do Kubánskej republiky. Informáciu zverejnila bez väčšej publicity miestna americká tlač. Podľa vyhlásenia spoločnosti je služba dostupná len na niektorých miestach v meste Miami. Posielanie peňazí prostredníctvom webovej stránky alebo aplikácie spoločnosti zatiaľ ale nie je k dispozícii. Zákazníci z týchto určených miest v Miami môžu Kubáncom poslať finančný obnos do 2 000 USD v jednej transakcii pomocou debetných kariet alebo kubánskych účtov v Banco Popular de Ahorro, Banco Metropolitano SA a Banco de Crédito y Comercio de Cuba.

Spoločnosť zastavila služby pre Kubánsku republiku v novembri 2020 v rámci opatrení vyhlásených administratívou vtedajšieho prezidenta Donalda Trumpa. Republikánsky prezident uplatnil počas svojho funkčného obdobia (2017-2021) politiku zintenzívnenia ekonomickej, obchodnej a finančnej blokády prijatím 243 dodatočných represívnych opatrení. 16. mája 2022 ministerstvo zahraničia oznámilo zmiernenie niektorých Trumpových ustanovení. Oznámenia, ktoré boli urobené po viac ako roku funkčného obdobia Bidena, zahŕňali obnovenie programu zjednotenia rodiny, zámer spracovať 20 000 ročných víz viazaných v bilaterálnych dohodách o prisťahovalectve, autorizáciu odborných a vzdelávacích kontaktov, ako aj obnovenie letov do kubánskych provincií. Vyhlásenia však nezahrňujú otázku blokády, zoznamy obmedzených subjektov, nerušia zákazy cestovania Američanov, ani tému zaradenia Kubánskej republiky do zoznamu krajín ktoré sú sponzormi terorizmu, čo je jedna z hlavných prekážok ostrova, pokiaľ ide o jeho obchodné a finančné transakcie v mnohých častiach sveta, a tiež predstavujú problém pre cestujúcich na Visa Waiver Program – ESTA, ktorí po 12.1.2021 navštívili Kubánsku republiku.

Potravinárske výrobky a poľnohospodárske komodity dovezené zo Spojených štátov do Kubánskej republiky, boli v novembri 2022 v hodnote 33 miliónov USD v porovnaní s 27, 7 milióna USD v novembri roku 2021 a 11, 4 milióna USD v novembri roku 2020. Celkový vývoz od januára 2022 do novembra 2022 bol 289 miliónov USD, o 4,5 % viac ako za rok 2021. Z najpočetnejších tovarov to bolo predovšetkým kuracie mäso (mrazené), hovädzie mäso; bravčové mäso; fazuľa; olivy; tuniak; cestoviny; chlieb; sardinky; ovocie; káva; zeleninové šfavy; pivo; nealkoholické nápoje; hygienické potreby.

Humanitárne dary za obdobie od januára 2022 do októbra 2022 boli cca 28 miliónov USD v porovnaní s 11 miliónmi USD za kalendárny rok 2021, čo predstavuje nárast 152,6 %. V rámci zákona o reforme obchodných sankcií a posilnení vývozu Spojených štátov (TSREEA) z roku 2000, opätovne povolili priamy komerčný (na hotovostnom základe) vývoz potravinárskych výrobkov (vrátane značkových potravín) a

poľnohospodárskych komodít zo Spojených štátov do Kubánskej republiky, bez ohľadu na účel. TSREEA nezahŕňa zdravotnícke produkty.

OBNOVENIE MEDZINÁRODNÉHO CESTOVNÉHO RUCHU

Obnova medzinárodného cestovného ruchu je pre Kubu kľúčová. Je to druhý oficiálny zdroj cudzej meny – hneď za vysielaním zdravotníckych služieb do zahraničia – a tvorí asi 10 % hrubého domáceho produktu (HDP) krajiny.

Nedostatok základných produktov, ako sú potraviny a lieky, môže súvisieť okrem iného aj s nedostatkom devíz, ktorý podkopáva dovoznú kapacitu Kuby. Krajina reaktivovala medzinárodný cestovný ruch po pandémii, ale stále sú počty návštevníkov nízke. Obnova destinácií v Karibiku počas roku 2022 bola takmer úplná, s výnimkou Kuby, ktorá je stále výrazne pod úrovňou z roku 2019. Mexiko, Dominikánska republika a Portoriko však prekročili počet návštevníkov pred pandémiou, zatiaľ čo Kolumbia bola veľmi blízko k úplnému zotaveniu. Kuba je ďaleko od 5 miliónov turistov, ktorých mala pred cestovnými obmedzeniami COVID-19. V roku 2022 sa blížila k počtu 1,7 milióna. Do mája 2023 privítala krajina 1 milión zahraničných návštevníkov, čím podporila kľúčový sektor pre hospodársku obnovu ostrova. Oznamil to minister cestovného ruchu (Mintur) Juan Carlos García Granda v rámci Medzinárodného veľtrhu cestovného ruchu (FITCuba 2023). Kuba si stanovila cieľ dosiahnuť v roku 2023 3,5 milióna medzinárodných turistov, čo je cieľ, ktorý orgány tohto sektora uznávajú ako „veľmi vysoký“, ale tvrdia, že na dosiahnutí tohto cieľa intenzívne pracujú.

UDRŽAŤ OLYMPIJSKOU ÚROVEŇ

Kuba získala na Olympiáde v Tokiu sedem zlatých, tri strieborné a päť bronzových medailí a v medzinárodnom hodnotení sa umiestnila na 14 mieste. Dosiahla tak svoj najlepší výsledok za posledných 20 rokov, keď skončila na japonskom podujatí pred svojimi rekordmi z Pekingu 2008 (3 zlaté, 10 striebra, 17 bronzov), Londýna 2012 (5, 7, 15) a Ria de Janeiro 2016 (5, 2, 4). Kubánsky prezident Miguel Díaz-Canel hovoril o "športovom potenciáli a schopnostiach". Udržať túto úroveň pred olympijskými hrami v Paríži v roku 2024, nebude pre kubánsky šport ľahké, najmä keď je ovplyvnený ekonomickými dôsledkami pandémie a dôsledkami, ktoré má COVID-19 na medzinárodné súťaže.

Ďalšou výzvou je upevniť implementáciu zadávacej úlohy s požadovanými úpravami v záujme dosiahnutia jej strategického cieľa, väčšieho využívania finančných nástrojov pri riadení ekonomiky a pokroku pri dosahovaní základných makroekonomických rovnováh; - pokračovať v uprednostňovaní rozvoja a aplikácie vedy, techniky a inovácií vo všetkých sférach spoločnosti, najmä v produktívnych činnostiach; - pokračovať v rozvoji sociálnej spravodlivosti v nových podmienkach; dosiahnuť zlepšenie spotreby a životnej úrovne obyvateľstva a implementovať nové sociálne programy a služby zamerané na zraniteľné osoby a domácnosti, ako aj primeraný vzťah medzi príjmom osôb a cenami výrobkov a služieb. Aktualizované usmernenia na obdobie 2021 - 2026 a to, čo zodpovedá Národnému plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja do roku 2030 na ďalšie päťročné obdobie, tvoria základ hospodárskej a sociálnej stratégie na podporu hospodárstva a riešenie krízy spôsobenej COVID-19 v nasledujúcich rokoch.

Kubánske skúsenosti s riešením kríz hospodárskej povahy sú neodmysliteľnou súčasťou vývoja kubánskej ekonomiky za posledných šesťdesiat rokov. Napriek tomu, analýzy súvisiace s touto témou okrem toho vyžadujú prehĺbenie určitých špecifík ktoré charakterizovali vývoj týchto nerovnováh na ostrove. Z týchto dôvodov je nevyhnutné vziať do úvahy vplyv rozsiahleho procesu štrukturálnych transformácií, s ktorými sa hospodárstvo stretávalo. Kubánske vládne orgány neboli naklonené používať kategóriu krízy na definovanie situácií tohto druhu, cez ktoré bolo nevyhnutné prejsť. Aplikácia tejto logiky v skutočnosti tak či onak reagovala na skutočnosť, že spúšťače týchto epizód majú spravidla vonkajší pôvod. K tomu sa dodáva, že kvázi absencia používania kríz tiež reagovala na prvenstvo a relatívnu účinnosť, ktoré si politické faktory sociálnej mobilizácie zachovali počas posledných šiestich desaťročí.

Ekonomika má tiež súbor obmedzení, ktoré by mohli prispieť k vzniku nepredvídaných situácií, ktoré súvisia so slabou výkonnosťou. Menová reforma je aj naďalej spojená s vývojom komplikovaného procesu štrukturálnych úprav. Vo všeobecnosti nie je možné predvídať, že transformácie zahrnuté v hospodárskej a sociálnej stratégii, navrhnuté aby čelili následkom globálnej hospodárskej krízy súvisiace s vývojom pandémie, okamžite poskytnú hmatateľné výsledky. Hlavne, keď ekonomický scenár, ktorým prebieha rok 2023 je aj naďalej napätý a má negatívne trendy.

Štátna rada Kuby schvaľuje od leta 2021 vyhlášky, ktorými uznáva a rozširuje riadenie mikropodnikov, malých a stredných podnikov (MIPYME), nepoľnohospodárskych družstiev a samostatnej (autonómnej) zárobkovej činnosti ako ekonomických aktérov.

Nariadenia o MIPYME, schválené vládou v júni 2021, uľahčujú ich zaradenie do právneho systému a definujú kritériá pre ich vytvorenie. Môžu to byť teda štátne, súkromné alebo zmiešané majetky a sú zaradené riešení štrukturálnych do: mikropodnikov, ktorých rozsah zamestnancov je od 1 do 10 ľudí; malých spoločností, od 11 do 35 ľudí; a stredných spoločností od 36 do 100 ľudí.

MIPYME sú ale stále nepovolené a nezákonné v sektoroch, ktoré sú pre kubánsky štát považované za „strategické“, ako sú zdravotníctvo, telekomunikácie, energetika, obrana, tlač a ďalšie, ktoré už boli v tejto krajine zakázané pre samostatne zárobkovo činné osoby.

Rovnako bolo vydané uznesenie, ktoré tiež oslobodzuje fyzické osoby od platenia cla za nekomerčný dovoz iných zariadení, ktoré okrem svojich základných súčastí využívajú výhody obnoviteľných zdrojov energie alebo majú väčšiu energetickú účinnosť, v súlade s ustanoveniami uznesenia 208/2021 ministra energetiky a baní Kubánskej republiky.

Podľa uznesenia sú to napríklad solárne ohrievače, fotovoltické čerpadlá, malé veterné turbíny, geomembránové biodigestery, motorové čerpadlá na bioplyn, slnečné osvetlenie, solárne klimatizačné systémy, základné časti a súčastky tohto zariadenia.

So schválenými balíkmi opatrení je kubánska vláda odhodlanejšia zmierniť tlak, ktorý na ňu vyvíja globálna kríza, než urýchliť samotnú plánovanú ekonomickú reformu.

Kontext vývoja súčasnej synchronizácie a hierarchie ekonomických a politických výziev pre kubánsku správu je podľa ekonómov možné zhrnúť do:

1) Nevyhnutnej účinnosti ekonomických a finančných opatrení implementovaných predchádzajúcou administratívou Spojených Štátov Amerických.

2) Oživenia stagnujúceho a neefektívneho hospodárstva.

3) Prestavby politického systému v zmysle kontroly a riadenia distribúcie trhovej sféry.

Z ekonomického pohľadu sa dá predpokladať, že to, čo sa stalo v lete 2021, je dôsledkom interakcie a sútok rozporov nahromadených za posledných tridsať rokov, ale treba to chápať predovšetkým ako bezprostrednú a akútnu reakciu na reformu.

Predovšetkým zdravotná kríza, ktorej Kuba v súčasnosti čelí, prináša ďalšie napätie a limity aj do predpokladaného vykonávania reformy.

Armáda v krajine pomáhala pri výrobe a distribúcii medicínálneho kyslíka na Kube kvôli alarmujúcemu nedostatku tohto prvku v nemocniciach. Na druhej strane, zdravotný systém je v mnohých ohľadoch kľúčovým prvkom, spolu s univerzálnym a bezplatným vzdelávaním, sociálnou pomocou a bezpečnosťou, zásadnou oblasťou pre realizáciu politického systému a hlavným zdrojom na jeho rozvoj. V tejto súvislosti išlo o kolaps, ku ktorému zrejme dochádza pod každodenným tlakom pretrvávajúcej epidémie, nedostatočnej ponuky a dostupnosti liekov a ochranných prostriedkov spolu s vyčerpaním lekárskeho a zdravotníckeho personálu.

Kubánska vláda uviedla, že má snahu uznávať a regulovať Bitcoin a ďalšie kryptomeny pre platby. Miestny kubánsky úradný vestník zverejnil uznesenie, v ktorom sa uvádza, že centrálna banka vytvorí pravidlá pre Bitcoin a ďalšie krypto aktíva na stanovenie licenčných zákonov pre poskytovateľov krypto služieb v krajine. Uznesenie uvádza, že centrálna banka má podľa správy právomoc schváliť používanie Bitcoinov a iných kryptomien z dôvodov sociálno-ekonomického záujmu. V uznesení sa tiež uvádza, že štát bude pôsobiť ako kontrolný orgán operácií banky aby zabránil používaniu Bitcoinov na nezákonné činnosti. Kvôli tvrdým pravidlám embarga na Kube je ťažké používať doláre a v dôsledku toho popularita Bitcoinu medzi kubánskymi technologicky zdatnými vzrástla. Miestny programátor povedal agentúre Bloomberg, že niektorí Kubánci už používajú kryptomeny spoločne s darčkovými kartami na online nákupy. Ako je známe, El Salvador sa stane prvou krajinou, ktorá zavedie legálnu menu Bitcoinov ako spôsob, ako odstrániť poplatky a nebezpečenstvo zasielania peňažných poukazov. Akým spôsobom sa centrálna banka Kuby rozhodne regulovať Bitcoin, nie je známe. Regulácia Bitcoinu môže prísť v dôsledku toho, že si vláda uvedomila, že ľudia používajú menu na obchádzanie amerických obmedzení týkajúcich sa odosielania peňazí-remitencií na Kubu. Uznesenie 215, zverejnené 26. augusta 2021 v oficiálnej vládnej vyhláške Gacete, pre stanovovanie noriem pre spôsob, akým centrálna banka bude regulovať kybernetické meny uvádza, že bude licencovať komerčných poskytovateľov a bude dôležité, aby vláda regulovala a udržala suverenitu nad finančným systémom, aby sa zabezpečila bezpečnosť, zabránil únik kapitálu, financovanie kriminálnych aktivít, a podobne. Taktiež v závere uvádza, že fyzické osoby preberajú riziká a zodpovednosti z prevádzky s virtuálnymi aktívami a poskytovateľmi služieb virtuálnych aktív, ktorí fungujú na okraji bankového a finančného systému, aj keď transakcie virtuálnych aktív medzi uvedenými osobami sú nie je zakázané. Štátne banky a podniky budú môcť používať kybernetické meny iba s výslovným súhlasom centrálnej banky. Nové pravidlo objasňuje, že všetci poskytovatelia služieb kybernetickej meny budú musieť požiadať o licenciu centrálnu banku. Uznesenie definuje ako poskytovateľov služieb kybernetickej meny akúkoľvek fyzickú alebo právnu osobu,

ktorá sa v obchodnej alebo podnikateľskej činnosti venuje výmene medzi virtuálnymi aktívami a peňažnými menami, úschovou alebo správou virtuálnych aktív alebo nástrojov, ktoré umožňujú kontrolu nad virtuálnymi aktívami a účasti na poskytovaní finančných služieb spojených s ponukou emisie alebo predaja virtuálneho majetku.

Dvanásť rokov po začatí hospodárskych zmien a s nástupom staronovej vlády v máji 2023 zostáva Kuba v mnohých ohľadoch jedinečným trhom. Keďže ide o jednu z posledných zostávajúcich centrálne plánovaných ekonomík na svete, je pri uskutočňovaní zahraničných obchodov potrebné vedieť, ako sa správne pohybovať v tomto výnimočnom prostredí. Aj keď bola vo februári 2019 schválená nová Ústava, ktorá uznáva súkromné vlastníctvo, nezvratnosť socialistickej revolúcie a vedúca úloha štátu v hospodárstve zostáva nesporná. Vývozy a investície na Kube znamenajú kontakt so štátnymi inštitúciami, ktoré naďalej dominujú na trhu. Embargo Spojených štátov amerických zostáva v platnosti a sprevádzajú ho ďalšie prísne opatrenia (ako napríklad uplatňovanie hlavy III Helms-Burtonovho zákona z mája 2019) a predstavuje neočakávané prekážky pre zahraničných podnikateľov, ktorí majú v záujme podnikáť na Kube.

Nová ústava obsahuje niektoré inovácie, medzi ktoré patrí zmienka o niektorých predpokladoch súkromného vlastníctva, osobný majetok a výrobné prostriedky, ktoré boli predtým v základnom zákone ignorované, a tiež vymenovanie predsedu vlády, iného ako je prezident republiky. Napriek týmto zmenám zostáva Komunistická strana jedinou schválenou stranou a Kuba zostáva centrálne plánovanou socialistickou ekonomikou. Centralizované riadenie hospodárstva je s niekoľkými hierarchickými úrovňami. Na úrovni exekutívy sú to rezortné ministerstvá, napr. MINEM (zodpovedá za energetiku a baníctvo) a nadrezortné ministerstvá – napr. Ministerstvo hospodárstva a plánovania (MEP), ktoré zodpovedá za ekonomiku a plánovanie. Štátne podniky majú značne obmedzené rozhodovacie právomoci a kompetencie, hoci v poslednom čase sa častejšie prízvukuje, že získajú vyššiu autonómiu pri rozhodovacích procesoch. Často sú združené v odvetvových holdingoch a v závislosti na poslaní a cieľoch majú aj regionálne pobočky.

Vláda, riadiace orgány Komunistickej strany, určujú hospodársku politiku štátu, hoci v praxi všetky najvyššie orgány centrálne riadeného hospodárstva podpisujú rozhodnutia najvyššieho vedenia štátu. Štát je hlavným vlastníkom výrobných prostriedkov a hlavným rozhodcom v nasledujúcich otázkach: čo sa vyrába, za akú cenu, aké sú dane a aké faktory určujú spotrebu domácností.

Spoločné projekty so Slovenskom však spadajú do strategických sektorov, pričom sa priestor otvára aj v oblasti poľnohospodárskej výroby vrátane oblasti ochrany životného prostredia a obnoviteľných zdrojov. Obidva faktory, t.j. zníženie príjmov na jednej strane a potreba obnovy domácej infraštruktúry vrátane zvýšenej potreby dovozu potravín sa vo veľkej miere podpísali na platobnej neschopnosti kubánskej strany v priebehu ostatných rokov.

Základné ekonomické ukazovatele

	2018	2019	2020	2021	2022
HDP v bežných cenách (mil. USD)	100 023	106 317	111 403	22 717	25 318
Rast HDP (%)	2,3	0,5	-0,7	1,3	2,0
Inflácia (%)	6,9	5,6	7,7	255	28
HDP per capita (USD)	13 420	14 152	14 313	13 461	14 649
Nezamestnanosť (%)	2,8	3,1	3,4	3,4	3,0

Zdroj: Economic Intelligence Unit

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Príjmy (% HDP)	57,2	57,1	56,4	55,8	47,0	44,3
Výdavky (%HDP)	65,7	65,4	62,7	61,4	58,8	54,0
Deficit (% HDP)	-8,5	-8,3	-6,3	-5,6	-11,8	-9,7
Verejný dlh (% HDP)	46,7	48,3	51,9	53,2	131,9	122,3

Zdroj: Economic Intelligence Unit

Hodnotenie krajiny

Coface vyhodnocuje politický vývoj v USA a dopad v Latinskej Amerike na neistotu v súvislosti s obchodnou politikou, ktorú USA aplikujú a ďalej mohli aplikovať na región. Ten je zraniteľný aj kvôli prísnejším finančným podmienkam. Kuba pre 2022 vyhodnotená s najvyšším riskom podnikania.

Kuba je v rámci klasifikácie OECD zaradená do 7. rizikovej skupiny, čo znamená najvyššie možné riziko (8 rizikových skupín 0 – 7). V novembri 2017 došlo k zníženiu výhľadu ratingu Kuby agentúrou Moody's z „pozitívny“ na „stabilný“, rating Caa2 – krajina s ťažkou ekonomickou situáciou.

Po menovom zjednotení a keď už HDP nie je nadhodnocovaný kurzom 1 USD = 1 CUC (stará mena používaná v zahraničnom obchode) = 1 CUPS, dlh ako percento HDP prudko vzrástol. Nárast ešte viac prehĺbila vysoká úroveň deficitu a zvýšený podiel zahraničného dlhu (131 % HDP). Keďže krajina je od roku 2020 v platobnej neschopnosti, na jar 2021 bola napokon dosiahnutá dohoda s Parížskym klubom, ktorá Kube umožnila splniť si záväzky vyplývajúce z dohody o reštrukturalizácii dlhu podpísanej v roku 2015. Vlode bol zaslaný aj návrh na reštrukturalizáciu dlhu so súkromnými veriteľmi. Londýnskym klubom, ktorý navrhol zníženie o 60 % pre tento dlh, ktorého väčšinu vlastní CRF I Ltd, investičný fond. Znížené výdavky na COVID-19 a postupné oživenie cestovného ruchu prinesú značné príjmy vzhľadom na rastúce ceny ropy v čase, keď americké sankcie bránia Kube získať lacné dodávky od svojho spojenca Venezuely. Domáce emisie dlhopisov budú financovať tento deficit spolu s

určitým riedkym medzinárodným financovaním poskytovaným prostredníctvom bilaterálnych pôžičiek, najmä z Číny.

Pokiaľ ide o externé účty, pád CUP zvýšil účet za dovoz, zatiaľ čo domáca produkcia sa snaží uspokojiť vnútorné potreby a ceny ropy vzrástli. Vývoz, najmä farmaceutických, chemických, poľnohospodárskych a ťažobných produktov (nikel), by však mal byť vďaka devalvácii konkurencieschopnejší, čo by mu umožnilo oživiť sa. To isté platí pre export služieb, ktorý bude ťahaný oživením cestovného ruchu a predajom zdravotníckych služieb do zahraničia. Kubánski lekári boli počas pandémie veľmi žiadaní a vykonali približne 40 externých misií. To by spolu s remitenciami krajanov malo umožniť obnovenie malého prebytku bežného účtu, zatiaľ čo priame zahraničné investície, najmä z Európy, sa majú nesmeli zvyšovať.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Vo voľbách v máji 2023 bol opätovne za predsedu Rady štátu a Rady ministrov Kubánskej republiky – prezidenta krajiny, zvolený Miguel Mario Díaz-Canel Bermúdez. Opätovne zvolený prezident potvrdil, že jeho mandát nebude predstavovať žiadne vybočenie z doterajšieho smerovania krajiny – v súlade s politickým smerovaním svojho predchodcu a politického tútora Raúla Modesta Castra Ruza, s ktorým, ako sám tvrdí, zostáva v každodennom a intenzívnom kontakte.

Druhým významným medzníkom sa stalo prijatie novej ústavy krajiny 10. apríla 2019.

Prioritou vnútropolitických zmien zostáva zachovanie všetkých výdobytkov v sociálnej oblasti od roku 1959 – vrátane zachovania neobmedzeného prístupu k bezplatnému vzdelaniu a lekárskej starostlivosti, zamestnanosti a ostatných sociálnych výdobytkov. Postupne, v medziach materiálnych možností, sa zabezpečuje aj výstavba nových bytov a rekonštrukcia súčasného a pôvodného bytového fondu.

Jednou z významných aktivít nového prezidenta – vzdelaním informatika, je aj rozširovanie Internet-u v krajine. Taktiež sa zvyšuje gramotnosť obyvateľov krajiny, predovšetkým mladej generácie, v oblasti komunikačných technológií. Súčasne sa postupne presadzujú prvky informatizácie štátnej správy, ktorá okrem zrýchlenia obehu dokumentov a zvýšenia rýchlosti vybavovania prispieva k zníženiu byrokratickej zaťaženia štátnej správy. Nutná informatizácia štátnej správy je len jednou z oblastí aplikácie moderných komunikačných technológií v krajine. Na programe je aj inštalovanie bezpečnostných kamerových systémov, ktoré majú zvýšiť pomaly narastajúcu kriminalitu v krajine vrátane prevencie požiarov a rýchlosti zásahov požiarnych útvarov so zámerom zníženia vzniknutých škôd.

Zvýšenie schválené kubánskou vládou stavia na ostrove minimálnu mzdu na 400 CUP, zatiaľ čo priemerný mesačný plat na štátneho pracovníka sa zvyšuje zo 767 CUP na 1 067 CUP, čo je dôvod, prečo väčšina vypláca 5% na sociálne zabezpečenie.

Ďalším „novým aspektom“ pre pracovníkov v rozpočtovom sektore je podľa agentúry Granma platba dane z príjmu fyzických osôb, ktorú zaplatia iba „tí, ktorí dostanú plat od 2 500 CUP a ktorí budú zdanení sadzbou 3% z odmeny získanej týmto konceptom.“

Medzitým, „v prípade ľudí, ktorí vykonávajú viac zamestnaní, bude subjekt, ktorý vypláca odmenu, zodpovedný za zabezpečenie splnenia požiadaviek a vykonania príslušnej zrážky.“

Kubánske úrady zvyknú tvrdiť, že skutočné platy sú vyššie, nakoľko sa nezapočítavajú výdavky za zdravotníctvo, školstvo a kultúru, či iné subvencie, medzi ktoré patrí aj prídelová knižka (tzv. libreta). Zoznam položiek v prídelovej knižke ale klesá, tak ako výrazne klesla ich kvalita. Rovnako sú mimoriadne nízke aj platby za elektrickú energiu, vodu a pevné linky (pre Kubáncov - nie pre zahraničné firmy na Kube).

PRIMÁRNY SEKTOR

Poľnohospodárstvo: Agrárna reforma a kolektivizácia v 60. rokoch 20. storočia neboli úspešné, napriek tomu v dôsledku investovania veľkých zdrojov produkcia nerástla a sektor zostal zaťažený počas desaťročí. Výsledkom bolo málo produktívne a málo diverzifikované poľnohospodárstvo dlhé roky pre cukrovú trstinu, ktorá do roku 2002 zaberala 50 % plochy orných. V ten deň došlo k výraznému zníženiu plôch na pestovanie cukrovej trstiny miska cukru Poľnohospodárstvo a chov dobytka prispievali do septembra 2021 (najnovšie dostupné údaje) a 2,7 % HDP (-13 % v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka). nesplnenie dopytu je krajina nútená uchýliť sa k veľkému dovozu potravín. záleží na tom takmer 80 % potravín spotrebovaných obyvateľstvom. Hlavné dovozy Sú to: ryža, kukurica, sušené mlieko, sójová múka a kuracie mäso. Z celkových 6,4 milióna hektárov poľnohospodárska plocha dostupná v krajine v roku 2020 (najnovšie dostupné údaje) 44 % bolo pestovaných. Ďalších 15 % tvorí nevyužívaná pôda a zvyšných 41 % tvorí poľnohospodárska pôda ktoré sa z rôznych dôvodov nepoužívajú. S cieľom zvýšiť produkciu a znížiť dovoz v posledných rokoch, opatrenia, aby súkromní roľníci, družstvá a štátne subjekty mali pôdu nečinnú v užívacom práve. Verejný sektor v minulosti obhospodaroval viac ako 70 % pôdy ornej pôdy, ale dosahoval výnosy nižšie ako malý súkromný farmár, a teda podporovať túto politiku. Podľa najnovších dostupných oficiálnych údajov do roku 2021 došlo dodala takmer 2,6 milióna hektárov súkromným roľníkom a úverovým družstvám a služby. Zaviedla sa aj daň z nevyužívanej pôdy s cieľom stimulovať produktivitu.

Medzi ďalšie opatrenia na zvýšenie produktivity v poľnohospodárstve patrí predaj do poľnohospodárom nástrojov a iných poľnohospodárskych vstupov, povolenie priameho predaja zo strany družstiev subjektom súvisiacim s cestovným ruchom a spoločnostiam v ZED Mariel, start-up pochod veľkoobchodných trhov kontrolovaných družstvami, zlepšenie podmienok o život roľníkov, ako napríklad možnosť postaviť si dom na pozemku, ktorý majú užívacie právo alebo zvýšenie cien pri nákupe ich produkcie a od roku 2020 možnosť exportu ich produkcie a importu vstupov, rátajúc, áno, s sprostredkovaním štátnych podnikov pri zahraničnoobchodných úlohách. Od roku 2016 došlo k poklesu necukornej poľnohospodárskej výroby.

Cukor: Výroba cukru bola hlavným artiklom kubánskeho hospodárstva od 19. storočia do 90. rokov, s jeho maximálnou produkciou v 70. rokoch, s rekordnou úrodou 8 miliónov ton. Kuba v ňom predstavuje 25 % svetovej produkcie vrcholný moment. Toto číslo sa však drasticky znížilo a v súčasnosti je Kubánska produkcia predstavuje menej ako 1 % svetovej kvóty. V roku 2002 reštrukturalizoval sektore, zatvorením 71 závodov zo 156 existujúcich a preorientovaním ďalších 25 na výrobu deriváty.

Výsledkom bol medziročný pokles výroby až do dosiahnutia minima v roku 2007 za storočie s 1,1 miliónom ton. Odtiaľ sa výroba stabilizovala pre niekoľko rokov medzi 1,1 – 1,3 milióna ton, pričom v rokoch 2016/2017 vzrástol na 1,8 mil. ton a odtiaľ opäť klesá. Najnovšie dostupné štatistické údaje sú z úrody 2021/2022 s 1,2 miliónmi ton podľa vyjadrení manažérov sektora. Zdá sa, že zber v rokoch 2022/2023, ktorý sa končí v máji 2023, si niektoré udrží rovnako slabé výsledky.

Tabak: Je to štvrtý riadok príjmov krajiny. Vypracovanie cigár je v rukách firmy Štát a jeho medzinárodný marketing vykonáva výhradne spoločnosť Habanos S.A spoločný podnik vytvorený španielskou spoločnosťou Tabacalera, ktorý v súčasnosti získala spoločnosť Čína. Kuba je hlavným vývozcom cigár na svete. V roku 2021 (najnovšie údaje k dispozícii) jej príjmy z exportu dosiahli 204 miliónov dolárov. hromadiť v približne 70 % podielu na svetovom trhu, napriek tomu, že na trhu nie je prítomný USA Má exkluzívny medzinárodný predaj popredných značiek ako Cohiba, Partagás a Monte Cristo.

Citrus: Kuba je producentom citrusov, všeobecne nižšej kvality, a v minulosti bola a významným vývozcom štiav. Hlavnými plodinami a džúsmi boli pomaranč a grapefruit koncentruje najúžasnejší prepracovaný produkt. Od roku 2004 však výroba citrusov na Kube bol drasticky znížený (takmer o 90%) v dôsledku nízkej produktivity a a mor, ktorý výrazne zdecimoval úrodu. Napriek tomu, že medzi rokom 2015 došlo k veľmi miernemu oživeniu a 2016 produkcia opäť a veľmi výrazne klesla v roku 2020, v ktorom sotva dosiahol 43 000 ton (takmer o 40 % menej ako v predchádzajúcom roku). V roku 2021 sa dosiahol len 37 tis ton (o 14 % menej ako v predchádzajúcom roku a o 62 % menej ako v roku 2017).

Rybolov: Rybolov a akvakultúra sú pomerne dôležité a ich produkcia mäkkýšov (homár a krevety) je určený najmä na export, pričom cieľovou destináciou je Španielsko hlavný z týchto vývozov. Najdôležitejšie položky zodpovedajú akvakultúre pre pred plošinovým rybolovom. Podľa odrôd lieň, claria (sumec), lieň krevety, tilapia a homáre. Hoci prirodzené podmienky pre rozvoj sú dobré a došlo k lepšiemu využitiu flotily na lov homárov a a zlepšenie skladovacích systémov, ktoré umožnili rozšírenie kapacity export, vrátane živých homárov, údaje za rok 2020 (najnovšie dostupné oficiálne údaje) sú stále diskrétny a aj keď v porovnaní s rokom 2019 vzrástli, stále boli pod hrubým úlovkom celkovo v roku 2018 o 2,5 % na celkovo 35 149 ton. Úpadok v chove kreviet bol veľmi významný s 27 %. Hospodárske zvieratá: Ťažko ho zasiahla kríza 90. rokov s výrazným poklesom v r stáda dobytká, ktoré sa úrady snažili obmedziť donucovacími opatreniami a od roku 2007 povzbudzovanie výrobcov k zvyšovaniu cien a čiastočným platbám v cudzej mene produkcia kravského mlieka. To spôsobilo mierny rast v sektore, ktorý sa zväčšoval produkcia takmer 50 % medzi rokmi 2006 a 2016, takmer výlučne vďaka príspevku neštátna výroba. Napriek tomu sú tieto čísla veľmi nízke a v roku 2020 sa znížili 14 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Údaje za rok 2021 zostávajú diskrétny a pod celkovým hrubým úlovkom v roku 2018 (najlepší rok päťročného obdobia) o 21 % na celkovo 3 589 ton. Chov kreviet, s 4 724 ton, v roku 2021 si zachováva podobné čísla ako v predchádzajúcom roku, ale aj 27 % nižšie ako 2018.

V časech sovietskeho bloku bol priemysel prosperujúcim odvetvím kubánskeho hospodárstva. Pod chráneným trhom a so zdrojmi energie za zvýhodnené ceny sa rozvíjali veľké spoločnosti. Z tohto dôvodu to bol sektor, ktorý bol najviac zasiahnutý krízou v 90. rokoch spôsobený pádom Sovietskeho zväzu a hoci sa čiastočne zotavil, už nikdy nedosiahol túto úroveň.

Napríklad index fyzického objemu odvetvia predstavoval v roku 2021 (aj bez aktuálnejších údajov) 55% toho z roku 1989. V súčasnosti je jeho technológia zastaraná a spoločnosti na trhoch nie sú konkurencieschopné. Dá sa povedať, že Kuba úplne zanedbala svoje priemyselné odvetvie.

Ťažba: Hlavnými produktmi sú nikel (Kuba má tretinu svetových známych zásob) a kobalt (tretia krajina pre jej zásoby). Nikel, ktorý bol hlavným vývozným produktom už roky, stratil v posledných rokoch význam vďaka vývoju cien a predovšetkým kvôli zastaraným výrobniam. Dnes už zostávajú iba dve: «Pedro Sotro» zmiešané s kanadským Sherritom; a „Ernesto Che Guevara“ v procese reformy. Obidve sa nachádzajú v meste Moa v Holguíne.

Vývoz niklu sa zvýšil z 1 465 miliónov dolárov v roku 2011 na 646 miliónov dolárov v roku 2020 (najnovšie dostupné údaje). V roku 2021 sa vyrobilo 50 tisíc ton niklu + kobalt. Čo sa výrazne zlepšilo je medzinárodná cena, ktorá sa vo februári 2022 pohybovala okolo 23 000 USD/tonu.

Okrem niklu sa v menšej miere vyrába aj ďalšie minerály, ako je zlato, striebro, zinok a chróm. Sú tu tiež zásoby mramoru a zeolitu. V posledných rokoch sa do tohto ťažobného sektoru investovali zahraničné investície. Spoločný podnik Emincar realizuje projekt Castellanos v Pinar del Río na ťažbu a vývoz koncentrátov olova a zinku.

Stavebníctvo: Počas 90. rokov to bolo jedno z najsilnejších sektorov. Stavebné projekty sa v tom čase zameriavali na zdravie, vzdelávanie, bývanie a predovšetkým cestovný ruch, na výstavbu hotelov rôzneho typu. Bol tiež jedným z najväčších dovozných sektorov na Kube, pretože národná výroba stavebných materiálov a zariadení bola nedostatočná. Od roku 2005 sa v tomto sektore prejavil mierny nárast, ktorý bol podporený najmä programom „Bitka o idey“ zameraným na dva ciele: sociálny účel (školy a nemocnice) a výstavba cestovného ruchu. V roku 2006 vláda vyhlásila ambiciózný program bývania, ktorý bol porušený mnoho krát až do roku 2018 a 2019, kedy v prvom roku zaznamenal výrazný nárast o 40% (30 437 domov podľa ONEI) a viac ako 40% v roku 2019 (podľa úradných vyhlásení 43 700 domov). Stavbu domov zainteresovanými občanmi podporuje vláda prostredníctvom poskytovania úverov a dotovaného predaja určitých stavebných materiálov. V roku 2021 výstavba domov „vlastným úsilím“ predstavovala 53 % z 18 645. Paralelne v roku 2015, počas uvoľňovania vzťahov s USA, bol vyhlásený ambiciózný projekt na zvýšenie kapacity hotelov. Tento plán zahŕňa výstavbu nových hotelov a prestavbu zastaraných zariadení tak, aby boli uvedené do prevádzky. Cieľom je výstavba alebo renovácia 108 000 nových izieb do roku 2030, aby sa dosiahol počet približne 173 000. Z nových bude najmenej 30 000 z nich mať zahraničnú kapitálovú účasť, čo otvorí nové možnosti riadenia a investovania. Podľa údajov poskytnutých na vládnom zasadnutí v decembri 2020, bolo v roku doplnených 2 021 izieb (dokončených 6 hotelov).

Výpočtová technika a elektronika: Kuba má určitú kapacitu na výrobu softvéru pre rôzne odvetvia, špecializujúcu sa na niektoré oblasti, ako je nemocničný a hotelový priemysel. Produkcia kubánskeho softvéru je medzinárodne hodnotná a je jedným z odvetví s možnosťami vývozu.

V elektronickom sektore sa v karibskej krajine v poslednom období rozvinuli určité výroby (elektronické komponenty, antény, elektrické panely, zdravotnícke vybavenia, solárne panely ...). Niektoré výrobky sa tiež vyrábajú na ostrove najmä s čínskymi komponentmi (televízory) a vyvíja sa legislatíva na podporu národnej výroby.

Potravinársky priemysel: Kubánska výroba sa týka niektorých výrobkov, ako sú mäsové výrobky, konzervovaná zelenina, ryby a nápoje (nealkoholické nápoje, pivo a rum). Je to sektor, ktorý sa má podporovať, aby nahradil dovoz určený pre turistický ruch a miestnu spotrebu a ktorý má aktivitu niekoľkých zahraničných spoločností, ktoré v krajine vyrábajú vo forme spoločných podnikov (klub Havana, pri výrobe rumu, Ciego Montero - voda a nealkoholické nápoje ...). Konkrétne v operáciách v tomto sektore existuje 12 zmiešaných podnikov. (vrátane slovenského zmiešaného podniku) Pobočka v Havane otvorila v júni 2019 spoločnosť Skupina Proxenta, ktorá zriadila spoločný podnik s CORAL S.A., – PROXCOR S.A., oblasť výroby cukrovínok, výrobný závod v meste Caibarien v provincii Villa Clara.

TERITORIÁLNY SEKTOR

Sektor služieb vedie vývoz zdravotníckych služieb a cestovný ruch. Má veľký rast a stal sa najdynamickejšou činnosťou kubánskeho hospodárstva: predstavuje takmer 78% jeho HDP ročne.

Turizmus: Je jedným z hlavných motorov kubánskej ekonomiky a naďalej sa rozširuje v spoločnosti a v ostrovnej ekonomike. Cestovný ruch významne rástol až do roku 2018, keď dosiahol svoj historický rekord so 4,7 miliónmi návštevníkov a súvisiacim príjmom 2,782 milióna dolárov. V roku 2019 počet turistov klesol na 4,2 milióna návštevníkov (-9,3%). Hlavnou príčinou bol pokles severoamerického cestovného ruchu v dôsledku obmedzení Trumpovej administratívy (zákaz plavby, pokles priamych letov a obmedzenia vstupu do cestovného ruchu, hlavne).

Zdravie: Kuba má bezplatný systém zdravotnej starostlivosti pre kubánsku populáciu. Systém trpel problémami vyplývajúcimi z hospodárskej krízy so zhoršovaním zariadení a dostupnosti zdravotníckeho materiálu a vybavenia. Od roku 2005 sa začal program reparácií na zmiernenie tejto situácie. V každom prípade sú zdravotné parametre Kuby (očakávaná dĺžka života pri narodení, dojčenská úmrtnosť atď.), jedným z najlepších v Latinskej Amerike a sú porovnateľné s vyspelými krajinami.

Export zdravotníckych služieb a iného zdravotníckeho personálu, najmä do Venezuely, generuje príjmy v cudzej mene, ktoré dosiahli 6 400 miliónov dolárov v roku 2018 a 5 382 miliónov v roku 2019. Toto číslo sa znížilo okrem iného v dôsledku ukončenia zmluvy s Brazíliou ako v dôsledku zmeny vlády v tejto krajine. V roku 2023 sa očakáva, že aj bez definitívnych údajov sa toto číslo zvýši, aj keď nie až tak, ako v dôsledku vplyvu pandémie, ktorá vygenerovala kubánske lekárske misie do krajín ako Mexiko, Taliansko, Andorra, Guinea, Katar, Peru, Keňa, Kuvajt, Sierra Leone atď. Export

lekárskych služieb spôsobil vnútorný deficit týchto odborníkov, pretože približne jedna tretina kubánskych lekárov je v zahraničí. Pomer pacientov na lekára v roku 2021 bol 105/1. Zatiaľ nie sú k dispozícii žiadne údaje za rok 2022.

Telekomunikácie: Štátna telekomunikačná spoločnosť Etecsa pokračuje v procese modernizácie liniek a zariadení a v roku 2019 dosiahla stopercentnú národnú digitalizáciu. Hustota telefónov je nízka, ale postupne rastie a v roku 2021 dosahuje 77% obyvateľov. Zatiaľ bez údajov za rok 2022.

Mobilné telefonovanie tiež riadi spoločnosť Etecsa. V roku 2012 bol konečne zavedený systém „volajúci platí“ pre volania medzi mobilnými telefónmi a v roku 2017 pre volania medzi pevnými linkami a mobilnými telefónmi. Systém nabíjania v reálnom čase bol implementovaný aj na sekundy rozhovoru, a nie na celé minúty. Na konci roku 2021 bolo 7,2 miliónov liniek. Zatiaľ bez údajov z roku 2022.

Šírenie internetu je obmedzené, aj keď významne rastie. Z 261 používateľov internetu na 1 000 obyvateľov v roku 2013, sa zvýšil na 676 v roku 2021. Administratívne úrady, univerzity a spoločnosti majú prístup na web a pripojenie k nim má čoraz viac kubánskych domov. Od roku 2013 sú na verejných námestiach a parkoch povolené body internetového pripojenia a v roku 2018 bola povolená mobilná dátová služba pre jednotlivcov. Vedúci pracovníci spoločnosti Etecsa vykazujú, že do polovice roku 2021 má mobilný internet už 4,3 milióny používateľov. Služba je nákladnejšia ako medzinárodné štandardy (Kubánska republika má najdrahší internet na svete).

K dispozícii je 7 národných televíznych kanálov. K dispozícii je tiež 15 provinčných a 30 mestských televíznych centier s vlastným miestnym vysielaním. Nie je tu žiadna súkromná televízia. Dostupné sú aj Russia Today a Telesur.

Doprava: Najdôležitejšou cestou je centrálna diaľnica, ktorá sa plánuje celým ostrovom z východu na západ, ale ktorá sa už mnoho rokov nedokončila. Štát využíva určitú cestu v turistických oblastiach na základe mýtného systému. Cestné podmienky sú zlé, pokiaľ ide o signalizáciu a údržbu ciest, a tieto okolnosti spolu s obchodom vozidiel ťahaných zvieratami alebo nedostatkom svetelných signálov spôsobujú nebezpečenstvo dopravy v noci. Sieť diaľnic a ciest má spolu 71 500 km, z toho asi 28 000 km sú asfaltové cesty a diaľnice. Cestovania musia byť dobre naplánované, pretože vzdialenosti a časy jazdy môžu byť dlhé. Cesta z Havany do mesta Santiago de Cuba (860 km) môže trvať dlhšie ako 12 hodín.

Už niekoľko rokov prebieha program na zlepšenie železnice čínskym a ruským materiálom, ktorý priniesol prvé výsledky v roku 2019 s nárastom prepravených cestujúcich o 28% v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Trasa Havana - Santiago, ktorá pred rokmi zmizla, je obnovená a vo vnútroštátnych vlakoch bolo sprevádzkovaných 80 nových vlakov, boli asanované železničné stanice a celkovo sa zlepšila dopravná obsluha.

Na námornú dopravu má vplyv americký zákon Torricelli, ktorý stanovuje, že každá loď, ktorá sa dotkne kubánskeho prístavu, sa nebude môcť dotknúť severoamerického prístavu po dobu 6 mesiacov. V roku 2019 navyše Trumpova vláda obmedzila príchod ropných tankerov na Kubu, čo spôsobilo opakované problémy s dodávkami paliva. Najdôležitejší je prístav Mariel blízko Havany, po ktorom nasledujú Santiago, Cienfuegos a Matanzas.

Preprava tovaru v kontajneroch je sústredená v prístave Mariel, 45 km od Havany. Ašpiruje na prijatie veľkých nákladných lodí, ktoré prechádzajú cez Panamský

prieplav a stanú sa distribučným uzlom pre Karibik a v budúcnosti pre atlantické prístavy. Poskytne tiež Kube infraštruktúru s rozlohou viac ako 400 km², kde bola zriadená špeciálna rozvojová zóna, ktorá je vybavená rozsiahlou diaľničnou a železničnou infraštruktúrou vedúcou do prístavu.

Letecká doprava: Na Kube existuje dostatočná, hoci zastaraná infraštruktúra: 12 medzinárodných letísk a 9 vnútroštátnych. Najvýznamnejší je „José Martí“ v Havane, kde sa sústreďuje väčšina prepravy tovaru a cestujúcich. Medzi Havanou a Varaderom sa prijíma viac ako 70 % medzinárodných príchodov. Národnou leteckou spoločnosťou je „Cubana de Aviación“, ktorá prevádzkuje veľmi málo vnútroštátnych a medzinárodných letov.

Medzinárodné lety sú takmer výlučne v rukách zahraničných spoločností. Na začiatku roku 2021 sa frekvencie letov výrazne znížili aj v dôsledku nižšieho prílivu cestujúcich po pandémii. Vnútorné lety sú obmedzené a trpia nedostatkom pravidelnosti, pretože Cubana de Aviación nie je na tom kvalitou ani finančne dobre.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Kuba nie je členom MMF ani Svetovej banky. Pokiaľ ide o regionálne banky, v roku 2017 vstúpila do Stredoamerickej banky pre hospodársku integráciu (CABEI), ale ešte nie je súčasťou Medziamerickej rozvojovej banky (IDB). Súčasná situácia nedostatku likvidity na Kube a ťažkosti s jej vyriešením z krátkodobého hľadiska, by sa mohla zmierniť, ak by sa krajina pripojila k medzinárodnej organizácii, prostredníctvom ktorej by mohla získať krátkodobé financovanie. Ďalšou možnou alternatívou by bolo pripojenie sa k spoločnosti Andean Development Corporation (CAF).

Kuba bola zakladajúcim členom GATT, je členom WTO a podpísala väčšinu svojich dohôd (GATS, TRIPS atď.), Hoci v nich zohráva neaktívnu úlohu. Nezdá sa, že by z krátkodobého hľadiska urobila v tomto rámci veľké liberalizačné ponuky, keďže jeho obchodný režim zahŕňa množstvo zvláštností, ktoré sú ťažko zlučiteľné s mnohostrannou disciplínou.

Kuba sa snaží viesť ASEC, Asociáciu karibských štátov a CARIFORUM, ale nezúčastňuje sa na spoločnom trhu CARICOM. Je členom ALADI, Latinskoamerickej asociácie pre integráciu a spolu s Venezuelou vedie opozíciu voči FTAA, dohode o voľnom obchode Amerík, organizácii, ktorú vytýkajú za to, že je nástrojom dominantného postavenia USA.

V tomto zmysle sa vytvorila ďalšia oblasť politickej a obchodnej spolupráce, tzv. ALBA (Bolivarian Alternative for the Americas), ktorá okrem iného propaguje programy pomoci a spolupráce - najmä v oblasti medicíny a sociálnych služieb - a novú oblasť voľného obchodu, v Latinskej Amerike a Karibiku. K ALBA, ktorú pôvodne podpísali Kuba a Venezuela, sa pripojili Bolívia, Nikaragua, Antigua a Barbuda, Dominika, Svätá Lucia, Surinam, Haiti, Svätý Vincent a Grenadíny a Ekvádor. Túto skupinu opustila v roku 2018 a Bolívia v roku 2019 po odstránení Evo Moralesa.

V roku 2008 sa Kuba pripojila aj k skupine Rio. V roku 2013 bola Kuba vybraná, aby predsedala samitu Spoločenstva latinskoamerických a karibských štátov - CELAC – orgánu medzivládnej dedič skupiny Rio, ktorá sa konala v Havane v roku 2014.

(ACP, ALBA, AOSIS, CELAC, FAO, G-77, IAEA, ICAO, ICC (národné výbory), ICRM, IFAD, IFRC, IHO, ILO, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM (pozorovateľ), IPU, ISO, ITSO, ITU, LAES, LAIA, NAM, OAŠ (vylúčený člen od roku 1962), OPANAL, OPCW, PCA, Petrocaribe, PIF (partner), OSN (zakladajúci člen), UNCTAD, UNESCO, UNIDO, Union Latina, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTOI.)

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

---

a) Podnikateľská legislatíva

Hospodársku a obchodnú správu Kuby kontroluje štát, ktorý je hlavným a takmer jediným vlastníkom výrobných prostriedkov a je zodpovedný za rozhodovanie o tom, čo vyrábať, za akú cenu, za príjem z práce a dotácie, ktoré dostane štát. Populácia, ktorá určuje schopnosť spotreby domácností, a teda rodiny, sú na Kube príjemcami niektorých dotácií, ktorých cieľom je znížiť náklady a zaručiť spotrebu určitého základného tovaru a služieb, ale tieto sa v posledných rokoch znížili.

V praxi sú to vláda a riadiace orgány kubánskej komunistckej strany, ktoré navrhujú hospodársku politiku, hoci ako v každej centrálne plánovanej ekonomike, kolektívne orgány schvaľujú rozhodnutia predsedu vlády.

Pozícia centrálnej banky sa na istý čas výrazne posilňovala, pričom právomoci sa týkajú nielen financií, ale aj hospodárskej politiky krajiny. Následne Ministerstvo hospodárstva a plánovania obnovilo svoju úlohu hlavného rozhodovateľa hospodárskej činnosti. V skutočnosti existuje spoločná komisia oboch organizácií, ktorá riadi distribúciu cudzej meny do rôznych sektorov kubánskeho hospodárstva.

Kubánsky štát je riadené hospodárstvo, v ktorom sú štátne spoločnosti závislé od rozpočtu a rozhodnutí orgánov. Úloha hospodárskych subjektov sa veľmi líši od úlohy ich partnerov v trhovej ekonomike. Je to vysoko hierarchická a disciplinovaná štruktúra, v ktorej každý musí dodržiavať stanovené normy a usmernenia („orientácie“), ktoré ich inšpirujú.

Na konci roku 2019 sa kubánska vláda rozhodla otvoriť prvé obchody vo voľne zameniteľnej mene (MLC), ktoré obsahovali rôzne elektronické zariadenia, ako aj súčasti, diely a ďalšie automobilové výrobky. V roku 2020 začal predaj v cudzej mene zahŕňať aj jedlo. V roku 2021, a už v rámci menového systému, bola celková ponuka primárneho spotrebného tovaru v cudzej mene oveľa významnejšia z hľadiska množstva a rozmanitosti ako v obchodoch v domácej mene CUP. Na druhej strane pre súkromný sektor existuje len veľmi málo veľkoobchodných predajní, čo znamená, že v praxi musia zásobovať pre svoje podniky v rovnakých obchodoch. Ak vezmeme do úvahy, že väčšina súkromných podnikov na Kube sa sústreďuje v oblasti služieb, a v rámci nich významná časť v gastronómických a reštauračných službách, súkromný výrobca a spotrebiteľ súťaží o prístup k základnému tovaru, ktoré tvoria časť dopytu na devízovom trhu. Obstarávacou cenou tejto meny je výmenný kurz. Existuje oficiálny výmenný kurz, ku ktorému majú prístup iba štátne a vojenské spoločnosti.

Niektoré dôležité aspekty nutričného vzdelávania v krajine zahŕňajú projekciu plánu rozvoja, ktorý je schopný mobilizovať svoje vlastné zdroje, berúc do úvahy dôsledky americkej ekonomickej blokády, pandémie a ekonomickej krízy.

Uvažuje sa uzavrieť dohody o spolupráci, vládne úvery a obchodné príležitosti so spoločnosťami, ktoré chcú investovať na Kube, ktoré uprednostňujú zmiernenie klimatických zmien a výrobu potravín v malom rozsahu.

Dôležitosť integrácie všetkých sektorov zapojených do realizácie plánu, ako aj spolupráce diplomatov a ich krajín, pokiaľ ide o technológie, agroekologické techniky a agropriemysel atď. Predpisy upravujú organizáciu suverénnych a trvalo udržateľných miestnych potravinových systémov a stanovujú zodpovednosť orgánov ústrednej štátnej správy a miestnych orgánov ľudovej moci za správne fungovanie potravinových systémov na územiach so širokou účasťou vedy a inovácií.

Riziko potravinovej neistoty je vysoké, čo ukazuje, aká dôležitá je efektívna implementácia plánu, aby sa poľnohospodárstvo posilnilo

Z ekonomického hľadiska podpory potravinovej reformy, vláda Kubánskej republiky chce zaviesť schému devízového predaja zameranú na národných dodávateľov.

Ako poslancom predostrel odbor ekonomiky a plánovania, ponuka voľne zameniteľnej meny (MLC) bude zameraná na národných, štátnych aj neštátnych dodávateľov a dohodnú sa s nimi úrovne výroby a ceny na ich komercializáciu v kubánskych pesos. Chýbajúci kúsok v dizajne menového fungovania krajiny, ktorým je predaj MLC, teda cudzej meny obyvateľstvu, vytvára priepasť medzi oficiálnou výmenou a neformálnym trhom (oficiálne 1 USD – 24 CUP – pesos cubanos, v zmenárňach (CADECA), je to 114-120 CUP a na neformálnom trhu sa pohybuje od 165-195 CUP). Cieľom je podľa vlády vytvoriť sekundárnu schému alokácie meny, prostredníctvom ktorej sa postupne predávajú hospodárskym subjektom za cenu vyššiu ako 24 CUP, ale nižšiu ako na neformálnom trhu, čo umožní neskôr podporovať určité produkcie a predávať ich v kubánskych pesos, v podstate prostredníctvom štátnych subjektov.

Kubánska ekonomika teda pokračuje v procese obnovy postupného oživovania národného hospodárstva počas prvého štvrťroka 2023.

Mnohé z produktov, ktoré dnes krajina dováža, zvýšili svoje predajné ceny na medzinárodnom trhu, ako je to v prípade ropy a potravín. Inými slovami, aj keď je dovoz väčší, nezodpovedá fyzickému rastu dovážaného tovaru.

Ďalším priaznivým znakom ekonomického oživenia je 63 opatrení na poľnohospodárstvo.

Existuje 533 spoločností, len 30 % z celkového počtu v krajine, ktoré vykazujú zisky o 50 % vyššie, ako plánovali. Stratových je 411 spoločností.

Čo sa týka nových ekonomických aktérov, v polovici 2022 bolo na Kube 3 292 schválených ekonomických aktérov, z toho 3 191 súkromných malých a stredných podnikov (MIPES), 51 štátnych malých a stredných podnikov. 58 % týchto nových aktérov sa venuje výrobe potravín, 26,5 % výrobnému priemyslu a 15,4 % službám. Od roku 2021 sú do služieb zahraničného obchodu začlenené neštátne manažérske formuláre a aktuálne sa podpisujú exportné kontrakty za 14 mil. dolárov a na dovoz v hodnote 150 mil. dolárov.

Aj keď štátna spoločnosť je pravidlom, zachovávajú sa už existujúce formy súkromného riadenia a tie, ktoré zaviedli reformy Raúla Castra. Správa štátnych podnikov by mala byť decentralizovanejšia a mala by sa vykonávať prostredníctvom

samofinancovania a bez fiškálnych dotácií a v prípade, že takéto spoločnosti alebo poľnohospodárske družstvá stratia, môžu byť zatvorené alebo prevedené na súkromné riadenie. Okrem toho budú môcť spoločnosti so získanými zdrojmi vytvárať fondy na nové investície alebo zvyšovanie miezd a zároveň využívať väčšiu pružnosť pri stanovovaní cien. Spoločnosti, ktoré majú podmienky na tento podnet, budú rekapitalizované zvýšením výroby a ako súčasť procesu riadenia podniku. Družstvá existujú aj mimo poľnohospodárskeho sektora.

Odkazy na internetové stránky:

- Obchodná komora – www.camaracuba.cu
- Ako sme už uviedli, kľúčovou inštitúciou pri zahraničných investíciách je Obchodná komora. Investičná legislatíva (šp, aj):
www.camaracuba.cu/index.php/es/negocios/inversionextranjera-en-cuba
<http://www.camaracuba.cu/index.php/es/descargas/category/1negocios?download=341:ley-no-118-de-la-inversion-extranjera-ingles>
- Sprievodca pre investora: <http://www.procuba.cu/es/invertir/guiainvestorista>
- Rady pre investora <https://www.directoriocubano.info/category/inversion-extranjera/>
- Úrad špeciálnej rozvojovej zóny Mariel - www.zedmariel.com
- Ponuky investovania Mariel <https://www.directoriocubano.info/category/inversion-extranjera/>
- Colnica – www.aduana.co.cu
- Štatistický úrad - www.one.cu
- Ministerstvo zahraničných vecí - www.minrex.gob.cu
- Zákony k zahraničnému obchodu a investovaniu
<http://www.finanzasaldia.interaudit.cu/manual/227/section/89/chapter/333?page=1>
- Všetky schvaľovacie projekty sa realizujú prostredníctvom Ministerstva zahraničného obchodu a investícií (MINCEX)
<http://www.minrex.gob.cu/es/mincex>
- Veľvyslanectvo Kubánskej republiky v SR:
<http://misiones.minrex.gob.cu/es/eslovaquia/embajada-de-cuba-en-eslovaquia>

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

V súlade s očakávaniami The Economist Intelligence Unit od vedy, čo vláda zjednotila duálny výmenný kurz. „Oficiálny“ výmenný kurz sa zmenil z CUC1: 1 USD na CUP24: 1 USD. Vláda stiahla z obehu konvertibilné peso (CUC). Výrazná devalvácia meny v kombinácii s podstatnými úpravami cien a plátov spôsobuje jednorazový inflačný šok. Tento nárast cien spôsobil, že nominálny HDP stúpne v miestnej mene, ale nominálny HDP v amerických dolároch prudko poklesne. Úprava meny má pre ekonomiku v roku 2023 veľkú váhu, ale za predpokladu zmiernenia amerických sankcií a úspešného zavedenia zmien pre súkromné podnikanie.

Správu zahraničného obchodu a zahraničných investícií riadi Ministerstvo zahraničného obchodu a zahraničných investícií (MINCEX). V priebehu deväťdesiatich rokov decentralizácia zahraničného obchodu a váha centrálnej

banky pri riadení vonkajších financií oslabili silu MINCEX-u, ktorý následne znovu získal svoju úlohu a regulovanie základných aspektov zahraničného obchodu, dovoz a vývoz aj zodpovednosť za založenie obchodných pobočiek zahraničných spoločností. Dôležité dovozné sprostredkovateľské spoločnosti tiež závisia od MINCEX-u. V roku 2013 bola vytvorená obchodná skupina GECOMEX, ktorá ich všetky spája.

V deväťdesiatych rokoch minulého storočia získalo licenciu na dovoz takmer 500 kubánskych štátnych spoločností. Začiatkom rokov 2000, sa tieto povolenia skúmali v tom zmysle, čo sa považovalo za racionalizáciu zahraničného obchodu, a v súčasnosti má túto právomoc len niečo málo viac ako 100.

V snahe zefektívniť nákupy a znížiť svoje náklady sa kubánske spoločnosti stále viac uzatvárajú prostredníctvom verejných súťaží. Zvyčajne nie sú verejné, ale oznamujú sa výlučne tým spoločnostiam, ktoré sú v dodávateľskom portfóliu príslušného dovozcu. Rastie tiež trend nakupovať priamo od výrobcov, aby sa zabránilo sprostredkovateľom a distribútorom.

V roku 2009 sa zaniknuté ministerstvo zahraničných investícií a hospodárskej spolupráce (MINVEC) zlúčilo s MINCEXom. Odvtedy je to orgán, ktorý koordinuje rokovania o investičných projektoch so zahraničnými spoločnosťami. Aj keď za spoluprácu zmiešaných spoločností zodpovedajú rezortné ministerstvá, v závislosti od ich konkrétnej činnosti, ktorú vykonávajú, MINCEX je orgán, ktorý celkovo riadi činnosť zahraničných investícií v krajine.

Uprednostňovanou formou neštátneho riadenia na rozvoj súkromnej iniciatívy „bez zmeny charakteru majetku“ je úprava upravená v zákone č. 366/2019 o nepolnohospodárskych družstvách povolených od roku 2012. Tieto družstvá pozostávajúce najmenej z troch ľudí, v odvetviach, ako sú riadenie poľnohospodárskych trhov, doprava, rybolov, gastronómia, osobné a domáce služby, výroba materiálov a stavebné služby. Stanovujú ceny podľa ponuky a dopytu s výnimkou výrobkov, ktoré štát určuje a môžu si slobodne zvoliť svojich dodávateľov. Družstvá nie sú vlastníkami priestorov alebo výrobných prostriedkov, ale môžu si ich prenajímať od štátu.

Existujú aj nerovnováhy a riziká, ktoré je potrebné riešiť, aby sa udržala kontrola nad monetárnymi úpravami, ako je zrýchlená inflácia a nadmerná expanzia fiškálneho deficitu a bankový úver.

V medzinárodnom meradle, keď väčšina ekonomík fungovala podľa rôznych typov režimov fixného výmenného kurzu (fixné alebo posuvné pásma, menové rady atď.), tieto úpravy prebiehali veľmi často. Príkladmi v Latinskej Amerike sú Mexiko (1994), Kolumbia (1999) a Argentína (2002). Aktualizácia fixného výmenného kurzu po rozsiahlom období akumulovaných nerovnováh prináša finančné otrasy a kryštalizuje straty viacerých hospodárskych subjektov. Kuba nie je výnimkou.

V tomto zmysle je najdôležitejším problémom poľnohospodárstvo vzhľadom na jeho dopad na takú základnú potrebu, ako je zásobovanie kubánskeho obyvateľstva.

Ekonomika má tiež súbor obmedzení, ktoré by mohli prispieť k vzniku nepredvídaných situácií, ktoré súvisia so slabou výkonnosťou. Menová reforma je aj naďalej spojená s vývojom komplikovaného procesu štrukturálnych úprav. Vo všeobecnosti nie je možné predvídať, že transformácie zahrnuté v hospodárskej a sociálnej stratégii, navrhnuté aby čelili následkom globálnej hospodárskej krízy súvisiace s vývojom pandémie, okamžite poskytl hmatateľné výsledky. Hlavne, keď ekonomický scenár, ktorým prebieha rok 2023 je aj naďalej napätý a má negatívne

trendy, ktoré vystali v dvojiročnom období medzi rokmi 2019-2020, sa pravdepodobne zvrátiť dať nebudú.

Ďalšia oblasť, ktorá ukazuje významný pokrok v kontexte modernizácie ekonomického modelu je tá, ktorá sa týka nárastu zamestnanosti v neštátnom sektore, ktorá od roku 2010 neustále rastie. Tieto úpravy prispeli k zavedeniu markantných zmien v štruktúre pracovného trhu v krajine. Rozšírenie segmentu trhu práce, zahŕňajúci alebo zastupujúci neštátny sektor, je výsledkom rôznych opatrení, ako napríklad: rozšírenie možností výkonu samostatnej zárobkovej činnosti, vznik nepoľnohospodárskych družstiev, bezplatné užívateľské koncesie nevyužívaných štátnych pozemkov a formalizácia obchodu so zahraničným kapitálom.

c) Verejné obstarávanie

Na Kube neexistuje zákon o verejnom obstarávaní. Objednávky sú priamo zadávané vybraným firmám – neverejne a na základe politického rozhodnutia. Ako sme uviedli vyššie, Kuba každoročne zverejňuje tzv. Ponuku obchodných príležitostí (Cartera de Oportunidades), kde sú presne špecifikované prioritné oblasti záujmu. Tradične sa zverejňuje počas medzinárodného veľtrhu FIHAV (november 2022).

Následne je k dispozícii na webe v AJ a ŠJ: <https://www.procuba.cu/cartera-de-oportunidades/>
<https://inviertaencuba.mincex.gob.cu/en/>

Obchodná komora – www.camaracuba.cu

Spríevodca pre investora: <http://www.procuba.cu/es/invertir/guiainvertionista>

Rady pre investora <https://www.directoriocubano.info/category/inversion-extranjera/>

Zákony k zahraničnému obchodu a investovaní

<http://www.finanzasaldia.interaudit.cu/manual/227/section/89/chapter/333?page=1>

Všetky schvaľovacie projekty sa realizujú prostredníctvom Ministerstva zahraničného obchodu a investícií (MINCEX)

<http://www.minrex.gob.cu/es/mincex>

Veľvyslanectvo Kubánskej republiky v SR:

<http://misiones.minrex.gob.cu/es/eslovaquia/embajada-de-cuba-en-eslovaquia>

Na Kube neexistuje koncept privatizácie. Všetky výrobné prostriedky sú štátne a zahraničný investor má len dočasnú koncesiu.

d) Zmluvná základňa

„Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kubánskej republiky o konsolidácii ekonomických vzťahov“. Podpísaná 13. mája 2019, dohoda vstúpila do platnosti dňa 1. novembra 2019. Cieľom dohody je upevnenie, rozšírenie a prehĺbenie dvojstranných vzťahov medzi Slovenskou republikou a Kubánskou republikou s dôrazom na rozvoj vzťahov v obchodno-ekonomickej oblasti. Slovenská republika má záujem investovať aj do iných oblastí: spolupráca v oblasti výroby el. energie je tradičná, ale ponúkame aj špičkové inováčné technológie do iných oblastí. Rozvoju dvojstranných

vzťahov v tejto oblasti nahrávajú dlhodobé pozitívne skúsenosti kubánskej strany so slovenskými technológiami, tradíciou obchodno-ekonomických vzťahov, ako aj v súčasnosti pozitívne nastavené politické dvojstranné vzťahy. Súčasne dohoda, resp. jej vykonávacie protokoly majú odstrániť, resp. vylúčiť nepriaznivý účinok nízkej platobnej disciplína kubánskych finančných partnerov. V súčasnosti slovenská strana eviduje viacero omeškaní s plnením finančných záväzkov. Ako dôvod na omeškanie je uvádzaný problém s hotovostným tokom finančných prostriedkov (tzv. „cash-flow“) v dôsledku blokády, uvalenej na krajinu vládou Spojených štátov. Kubánska strana si je vedomá svojich záväzkov, ktoré uhrádza, avšak s oneskorením. SR je aktuálne v pozícii dodávateľa kľúčových technológií, primárne v oblasti energetiky a potravinárskej výroby na Kube.

V priebehu návštevy delegácie Ministerstva financií Slovenskej republiky v Havane vo februári 2020 bolo prerokované znenie „**Protokolu medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kubánskej republiky o implementácii Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kubánskej republiky o konsolidácii ekonomických vzťahov**“.

Samotný text Protokolu podrobne ustanovuje mechanizmus postúpenia pohľadávok a upravuje, za akých podmienok prichádza k transformácii pohľadávok na vládny dlh. Podrobne ustanovuje proces prechodu pohľadávok a jednotlivú súslednosť krokov zo strany zainteresovaných subjektov, a to konkrétne medzi Exportno-importnou bankou Slovenskej republiky a Banco Nacional de Cuba na jednej strane a Ministerstva financií Slovenskej republiky a Ministerstva zahraničného obchodu a zahraničných investícií Kubánskej republiky na druhej strane.

Mechanizmus postúpenia pohľadávok na štát a ich transformáciu na tzv. „government to government“ („G2G“) dlh je možné realizovať iba pri splnení viacerých podmienok, ako je status samotnej pohľadávky, vysoké riziko vzniku negatívnej platobnej disciplíny na strane dlžníka a možnosti alternatívneho umorenia pohľadávky. V praxi to bude znamenať, že po transformácii dlhu na tzv. „G2G“ dlh bude zo strany dlžníka poskytnutá likvidnejšia forma aktíva, ktorá bude následne na trhu speňažená bez krátenia pôvodnej sumy, t. j. v plnej výške.

Z hospodárskeho hľadiska sa bude na postúpené pohľadávky hľadať ako na disponibilné aktíva Slovenskej republiky, z ktorých bude mať Slovenská republika možnosť získať priamo alebo nepriamo efekty prostredníctvom ich vysporiadania. Cieľom je návrat 100,0 % menovitej hodnoty pohľadávky do štátneho rozpočtu a prípadne aj získanie dodatočných finančných prostriedkov vytvorených z výhodného využitia a zobchodovania ponúknutých príležitostí, hmotných a nehmotných tovarov a služieb

Návrh stratégie, ako aj implementáciu „**Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kubánskej republiky o konsolidácii ekonomických vzťahov**“ zastrešuje Ministerstvo financií Slovenskej republiky v zmysle mandátu udeleného dňa 29. mája 2019 na 158. rokovaní vlády Slovenskej republiky. Z pohľadu verejnosti tento postup posilní ochranu verejných financií a zamedzí systematické odpúšťanie dlhov dlžníckym krajinám, ak tu existuje možnosť tzv. „rekapitalizácie“ pohľadávky a podpory vzájomných investícií a zahraničného obchodu.

Memorandum o porozumení medzi Obchodnou komorou Kuby a SARIO (2017).

Dohoda o politickom dialógu a spolupráci (PDCA) medzi EÚ a Kubou. (2016)

V súčasnosti sú rozpracované tieto zmluvné dokumenty:

Zmluva medzi SR a Kubánskou republikou o podpore a vzájomnej ochrane investícií Zmluva medzi SR a Kubánskou republikou o zamedzení dvojitého zdanenia

MF SR odovzdalo návrh zmluvy kubánskej strane vo februári 2017 s návrhom na uskutočnenie expertných rokovaní. Počas návštevy Kuby v apríli 2017, kubánska strana potvrdila, že text návrhu je prijateľný avšak začatie rokovaní o zmluve podmieňuje až po vykonaní analýzy návrhu dohody o podpore a vzájomnej ochrane investícií.

SR má záujem o čo najskoršie otvorenie expertných rokovaní k návrhu zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia aj v prípade, že kubánska strana ešte nie je pripravená začať rokovania o zmluve o podpore a vzájomnej ochrane investícií.

Memorandum o porozumení medzi Ministerstvom zdravotníctva SR a Ministerstvom verejného zdravia Kubánskej republiky (február 2016). Na základe vyššie uvedenej vládnej Dohody o urovnaní bola uzatvorená Dohoda o urovnaní medzi Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničného obchodu a zahraničných investícií Kubánskej republiky (december 2016). Následne bol minister zdravotníctva SR poverený uzatvorením Zmluvy o dodávkach lieku Heberprot-P® a Zmluvy o implementácii lieku Heberprot-P® (december 2016) ako aj následných dodatkov.

Dohoda medzi vládou SR a vládou Kubánskej republiky o hospodárskej spolupráci.

Dohoda bola podpísaná dňa 6. októbra 2008. Slovenská strana notifikovala splnenie vnútroštátnych podmienok pre nadobudnutie platnosti 15. októbra 2008. Kubánska strana nótou z 21. marca 2014 oznámila, že vzhľadom k vnútorným problémom nebude dohoda schválená na kubánskej strane. V polovici februára 2015 bol doručený nový kubánsky návrh uvedenej dohody. Gestor oznámil kubánskej strane, že v roku 2012 bolo podpísané Memorandum o porozumení medzi MH SR a Ministerstvom obchodu Kubánskej republiky, ktoré pokrýva súčasné požiadavky. Gestor odporúča riešiť uzavretie tejto dohody až v budúcom časovom horizonte.

Memorandum o porozumení medzi MH SR a MINCEX-om (2012)

Dohodu o spolupráci medzi SOPK a Obchodnou komorou Kuby (2012)

Dohoda o spolupráci v oblasti normalizácie a metrológie medzi ÚNMS SR a Normalizačným úradom KR (2012)

Memorandum o porozumení medzi MF SR a Ministerstvom financií a cien KR (2014).

Dohoda medzi vládou SR a vládou Kubánskej republiky o leteckej doprave (Havana, 25. september 2000) gestor: MDV SR

Dohoda nenadobudla platnosť, pretože kubánska strana neoznámila vnútroštátne schválenie dohody; zároveň vzhľadom na členstvo SR v EÚ, dohoda prestala vyhovovať súčasným podmienkam (neobsahuje európske klauzuly), a preto na základe žiadosti gestora bola ZÚ Kubánskej republiky zaslaná nóta č. 104/2014-MEPO z 12. marca 2014 (doručená 17. marca 2014), ktorou slovenská strana oznámila kubánskej strane, že nemá v úmysle stať sa zmluvnou stranou predmetnej dohody a naďalej sa považuje byť viazaná Dohodou o leteckej doprave medzi ČSSR a Kubánskou republikou (Praha, 4. marca 1961). Letecká dohoda z r.1961, na základe ktorej je možné vykonávať pravidelné letecké spojenia medzi oboma krajinami, sa však v praxi nevyužíva. V

prípade záujmu kubánskej strany o vykonávanie pravidelných leteckých spojení medzi oboma krajinami, je slovenská strana pripravená začať rokovania o novej dohode (pozn. uzavretie leteckej dohody s Kubou nie je aktuálne prioritou gestora, ani EÚ).

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

---

a) Priame zahraničné investície

Zahraničné investície na Kube sa začali koncom osemdesiatych rokov ako nevyhnutná reakcia na hospodársku situáciu a boli v 90. rokoch podporované zákonom 77/1995, ktorý bol vo svojom znení liberálny, ale reštriktívny vo svojom uplatňovaní. Pripustil investície do všetkých sektorov okrem zdravotníctva, školstva a obrany, ale v praxi boli vylúčené odvetvia ako maloobchod a iné. Zákon tiež neobmedzoval účasť zahraničného partnera. Zahraničná účasť v spoločnom podniku bola však zriedka povolená nad 49% - zvyšných 51% by bolo vo vlastníctve štátu.

Tento zákon je v platnosti od tej doby s prakticky žiadnymi významnými zmenami alebo zmenami v politike prilákania zahraničných investícií až do roku 2013 a 2014, keď boli schválené dve dôležité nariadenia, jedno pre oblasť zvláštneho rozvoja Mariel a druhé, zákon 118 o zahraničných investíciách, platí pre celú krajinu.

Zákon 118 bol odôvodnený tvrdením, že Kuba si vyžaduje rast HDP vo výške 7% ročne, čo by znamenalo rast viac ako 20% investícií. Rast HDP zostal pod 3% a miera akumulácie bola nedostatočná, takže prílev zahraničných investícií musel prispievať k investičnému úsilíu s financovaním. Potrebný ročný tok zahraničných investícií sa odhadoval na približne 2 000 - 2 500 miliónov dolárov.

Starý zákon 77/1995, zákon ZED Mariel a nový zákon o zahraničných investíciách reagujú na rovnakú filozofiu a majú spoločné mnoho zásad:

Vo všetkých z nich sa vyžaduje výslovné povolenie pre akýkoľvek druh investície. Pojem „investičný pojem“ sa zachováva. Predstavuje viac ako investíciu, ale uvažuje o ústupku „Sprostredkovanie zamestnávacieho subjektu sa zachováva v záujme zamestnávania pracovníkov. Sloboda repatriácie dividend sa zhromažďuje, ale na prevod meny sa vyžaduje povolenie. To isté platí pre slobodu dovozu. v prípadoch, keď je to povolené.

V tomto zmysle sa nové nariadenia podstatne nelíšia od predchádzajúcich. Zahŕňajú však fiškálne výhody a určujú prioritné činnosti a konkrétne politiky v 11 sektoroch (z ktorých niektoré boli v praxi vylúčené). Na druhej strane prebiehajú reformy zamerané na zvýšenie efektívnosti výrobného systému, ku ktorému musia prispieť aj zahraničné investície.

- Špeciálna rozvojová zóna - Mariel.

Zákonný dekrét 313/2013 vytvára Mariel - špeciálnu rozvojovú zónu a reguluje jej fungovanie. Jeho najdôležitejšie vlastnosti sú tieto:

Jednotné ponukové portfólio možností na autorizáciu investičných súborov. Rada ministrov môže povoľovať spoločnosti so 100% zahraničným kapitálom. Rozlišuje medzi správnymi koncesiami - spravovaním verejnej služby, vykonávaním verejných prác alebo využívaním majetku vo verejnej sfére - a užívateľmi, ktorí vykonávajú produktívne, obchodné alebo servisné činnosti. Zamestnávanie personálu sa uskutočňuje prostredníctvom určených zamestnávateľských spoločností. Uvažuje sa o

výhodnom daňovom režime, pokiaľ ide o všeobecné zdanenie poplatku o niečo menej. Colný režim sa povoľuje od prípadu k prípadu v závislosti od vykonávanej činnosti. Transakcie medzi predajcami a používateľmi sa uskutočňujú iba v devízach.

- Nový zákon o zahraničných investíciách.

Zákon č. 118/2014 o zahraničných investíciách. Najvýznamnejšie charakteristiky sú tieto:

Vyžaduje sa schválenie projektov od prípadu k prípadu a povolenie sa udeľuje na obnoviteľné obdobie. Schvaľovací režim sa líši v závislosti od typu investície. Existujú tri druhy investícií:

100% zahraničná spoločnosť, iba pre investície, ktorých zložitosť alebo dôležitosť je vysoko požadovaná a potrebná štátom. Táto spoločnosť nemá zmiernené daňové výhody pre ostatné aktivity.

Spoločné podniky v povolenom percentuálnom podiele (zvyčajne 49% - 51%). Zmluvy o medzinárodnom hospodárskom združení, ktoré zahŕňajú: zmluvy o riziku na využívanie neobnoviteľných prírodných zdrojov, stavebníctvo, poľnohospodársku výrobu, hotelierstvo, správu výroby a služieb. Jedinou skutočnou novinkou by boli zmluvy o poskytovaní služieb, pretože ostatné modalítity už existovali v zákone 77. Konkrétne administratívne zmluvy, hoci hypoteticky, mohli byť implementované vo viacerých odvetviach, využívajú sa hlavne v cestovnom ruchu.

Zahraničné investície môžu byť výnimočne spojené s družstvami, ale tieto musia byť vždy pod dohľadom kubánskych štátnych spoločností. Spojenie so „samostatne zárobkovo činnými osobami“ nie je povolené. Uloženie zamestnávacieho subjektu na prijímanie pracovníkov sa zachováva. Účasť zahraničnej väčšiny na využívaní prírodných zdrojov, poskytovaní verejných služieb, veľkoobchode, cestovnom ruchu a biotechnológii nie je povolená. Prioritami sú odvetvia, ktoré vytvárajú produktívne väzby, transfer technológií, ktoré vyrábajú energiu, poľnohospodárska a agropotravinárska výroba, uhľovodíky, ťažba, cestovný ruch a zdravie. Investície do nehnuteľností. Majetok alebo iné skutočné práva možno získať v domácnostiach a budovách na turistické účely, kancelárie a na rozvoj nehnuteľností na účely turistického využívania. Pôda môže byť držaná v užívacom práve. Výhradné práva na kubánskom trhu sa neudelia zahraničnému partnerovi, ktorý môže byť dodávateľom alebo zákazníkom podniku za rovnakých podmienok. Bankové účty sa môžu otvárať v národných bankách alebo v bankách zriadených v zahraničí vo voľne zameniteľnej mene. Dovozy a vývozy toho, čo je potrebné na produktívne účely, je zaručený, hoci vnútroštátne tovary a služby sa budú nakupovať prednostne, ponúkané za rovnakých podmienok. Daňový režim pre zmiešané spoločnosti a partnerov v medzinárodných zmluvách o hospodárskom pridružení (neuplatňuje sa, pokiaľ nie je oprávnený na 100% zahraničné spoločnosti) stanovuje oslobodenie od dane z príjmu za prvých 8 rokov a výnimočne na dlhšie obdobie a ďalšie oslobodenia alebo oslobodenia od dane (dočasne) pri platení dane za použitie pracovnej sily, územného príspevku na miestny rozvoj, dane z príjmu fyzických osôb zahraničným partnerom, dane z predaja alebo služieb počas prvého roku činnosti a zaplatenie colnej dane počas investičného procesu.

Zákon 118 sa bude vzťahovať na zahraničné investície založené v Mariel ZED v prípadoch, keď to môže byť výhodnejšie.

Nástrojom na podporu zahraničných investícií je každoročné vydanie portfólia investičných príležitostí (viď. web Link). To neznamena, že projekty nemôžu

prosperovať bez toho, aby boli v portfóliu. Toto portfólio príležitostí sa každoročne aktualizuje, vždy počas medzinárodného veľtrhu v Havane (november).

Ministerstvo zahraničného obchodu a zahraničných investícií (MINCEX) je orgánom zodpovedným za podporu a koordináciu rokovaní s potenciálnymi zahraničnými partnermi. V rámci rôznych rezortných ministerstiev, na ktorých závisí oblasť, ktorá je predmetom investície, existuje zodpovednosť, hoci v konečnom dôsledku musí byť každý projekt ocenený a predložený MINCEX-u, ktorý bude zodpovedný za jeho predloženie príslušnému vládnemu orgánu na schválenie alebo popretie.

Zákon o Helms-Burton a ďalšie zákony USA, ohrozujú právne kroky proti zahraničným investorom na Kube, pokiaľ využívajú nehnuteľnosti, ktoré požadujú kubánsko-americkí občania. V roku 2019 bola aktivovaná hlava III zákona o Helms-Burton, ktorá je neaktívna od roku 1996. Uplatňovaním tohto nariadenia sa poskytuje právo žiadať severoamerickým vlastníkom zabaveného majetku proti akejkoľvek tretej strane, ktorá s nimi pracuje. Krajiny EÚ odmietajú jej uplatňovanie a obhajujú tých, ktorým sú nimi ohrozené. Aj keď môžu mať malý reálny účinok, v skutočnosti majú negatívny vplyv na niektoré možné investície a odrádzajú investorov, ktorí sú komerčne alebo finančne spojení s USA. Napríklad medzi Španielskom a Kubou je v platnosti dohoda o vzájomnom podporovaní a ochrane investícií (APPRI).

Zahraničné investície sú v súčasnosti už spojené s viac ako 34 hospodárskymi odvetviami a sektormi. Medzi najdôležitejšie patrí infraštruktúra pre cestovný ruch, vyhľadávanie surovín, ťažba niklu a ropy, stavebníctvo, doprava a spoje. Kubánska vláda nezverejňuje identitu zahraničných investorov. Týmto spôsobom sa snaží vyvarovať prípadných krokov zo strany USA, kde sa uplatňuje finančné a obchodné embargo voči prípadnému investičnému záujemcovi.

Viac ako 50% zahraničných investícií v posledných rokoch prišlo na Kubu z krajín EÚ, pričom prvenstvo má Španielsko (cestovný ruch, hotely, výroba cementu). Významnými hráči sú aj Francúzsko (výroba rumu, infraštruktúra) a Veľká Británia (tabakový priemysel). Medzi ďalšie významné investorov na Kube patrí Kanada (ťažba niklu a ropy, produkcia sóje), Brazília (zóna Mariel, cukrovarníctvo, tabakový priemysel, súčasne najväčší dodávateľ potravín), Rusko (energetika, dopravná infraštruktúra) a Čína (ropný priemysel, stavebníctvo).

Rozvojová spolupráca medzi Európskou úniou a Kubou sa začala v roku 1988. Odvtedy EÚ financovala viac ako 200 projektov v hodnote približne 300 miliónov EUR. V súčasnosti sa realizuje približne 80 projektov v hodnote 155 miliónov EUR, čo predstavuje trojnásobný nárast oproti priemeru predchádzajúceho desaťročia. Program rozvojovej spolupráce na roky 2021 - 2027 sa zameriava na podporu udržateľnosti miest a posilnenie národného hospodárstva s dôrazom na malé a stredné podniky, ako aj na poľnohospodárstvo, energetiku, komunikačné technológie, biotechnológie. V časti pre rozvojové programy v energetika a poľnohospodárstve viaceré aktivity.

https://eeas.europa.eu/delegations/cuba/57192/agricultura-resiliente-y-seguridad-alimentaria_en

https://eeas.europa.eu/delegations/cuba/57198/apoyo-las-inversiones-por-apalancamiento-de-cr%C3%A9ditos-de-bancos-de-desarrollo-%E2%80%93-programa-laif_en#

https://eeas.europa.eu/delegations/cuba/651/proyectos-en-cuba_en

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/8989_en

b) Energetická politika krajiny

Energia: Hlavnými primárnymi zdrojmi energie sú ropa a plyn. Existuje tuzemská výroba ropy a zemného plynu, ktorá pokrýva asi 60% spotreby na výrobu elektriny. Jedná sa o nekvalitnú surovinu, ktorá sa musí miešať s inými ľahšími surovinami a čiastočne sa používa na spalovanie a výrobu energie v termoelektrických zariadeniach a ďalšia časť na spracovanie v rafinérii Cienfuegos. Výrobky sú určené na vnútornú spotrebu a na vývoz do ďalších krajín v tejto oblasti. Odhaduje sa, že od roku 2016 sa rafinácia Cienfuegosu znížila o viac ako polovicu, pretože sa drasticky znížil objem prepravy ropy z Venezuely.

Kuba dovezla z Venezuely okolo 105 000 barelov denne za preferenčných podmienok, ktoré čiastočne využila na vlastné spotrebiteľské potreby. Zvyšok bol spracovaný a opätovne vyvezený do krajín ALBA. Tento scenár sa výrazne zmenil od roku 2015, keď venezuelská preferenčná pomoc pri dodávke palív výrazne poklesla v dôsledku poklesu cien ropy. Odvtedy sa Venezuela aj napriek zotaveniu medzinárodných cien ropy prepadla do krízy, ktorá ovplyvňuje bilaterálne výmeny medzi týmito dvoma krajinami, takže preprava z Venezuely sa značne znížila. Vzhľadom na to Kuba obnovila nákup ropy z Alžírka a Ruska. Venezuelčania uvádzajú 56 000 barelov denne počas roku 2021. Podľa ONEI je dovoz palív a súvisiacich produktov v roku 2020 1 593 miliónov dolárov (najnižšie z posledných rokov). Číslo za rok 2021 nie je oficiálne, ale zdá sa, že vzrástlo na 2,6 miliardy, čo predstavuje výrazný nárast o 63 %.

V rokoch 2012 a 2013 hlbinné vŕtanie v Mexickom zálive vykonal bez úspechu Repsol, malajský Petronas, venezuelský PDVSA a ruský Zarubezhneft. Na kubánskom pobreží je niekoľko oblastí, v ktorých sa zadáva prieskum ťažby ropy.

V roku 2016 austrálska spoločnosť Melbana oznámila, že na severe provincie Matanzas a Villa Clara našla na pevnine dôležité ropné pole, hoci kubánske orgány neskôr objasnili, že tento nález čaká na ďalšie preskúmanie, ktoré sa má potvrdiť. Do roku 2020 sa tento vrt nevyužíval, v roku 2021 sa na tomto vklade začali práce.

Väčšina elektrickej energie sa vyrábala do roku 2005 v termoelektrických zariadeniach. Systém mal kapacitu 4 200 megawattov, fungoval však výrazne pod touto kapacitou, čo znamenalo veľa výpadkov spôsobených problémami s údržbou a prevádzkou elektrární. Na vyriešenie týchto problémov sa v roku 2006 zaviedla takzvaná „energetická revolúcia“, ktorá podporovala na jednej strane dve elektrárne s kombinovaným cyklom a na druhej strane inštaláciu série navzájom prepojených naftových agregátov. a distribuovaný po celej krajine, blízko oblastí. Následne prebehla druhá fáza tejto obnovy s postupnou výmenou zastaraných a neistých distribučných sietí.

Na domácej úrovni boli úspory v spotrebe elektriny v domácnosti podporované výrazným zvýšením sadzieb elektriny, zatiaľ čo elektrické spotrebiče a žiarovky s nízkou spotrebou boli distribuované do rodín a nahradili staré zariadenie. Tieto sadzby za elektrinu sa v januári 2021 opäť podstatne zvýšili v rámci zmien, ku ktorým došlo v súvislosti s menovým zjednotením a mzdovými reformami v krajine.

Kubánska vláda trvá na svojom záväzku dosiahnuť účinnejšiu a udržateľnejšiu energetickú distribúciu, s postupným nahradzovaním fosílnych palív obnoviteľnými

zdrojmi energie. V roku 2021 pochádzalo 90% energie vyrobenej na Kube z ropy spaľovanej v 8 existujúcich termoelektrických elektrárňach (Mariel-Artemisa, Antonio Guiteras-Matanzas, Nuevitas-Camagüey, Felton-Holguín, Moa -Holguín, Renté - Santiago de Cuba, Céspedes-Cienfuegos a Santa Cruz-Mayabeque), generátory a sprievodný plyn z ropných polí. V roku 2021 bolo 5% energie z obnoviteľných zdrojov. Dlhodobým cieľom je zvýšiť príspevok obnoviteľných zdrojov do národnej energeticky tak, aby v roku 2030 dosiahol 24%, najmä z biomasy a slnečnej fotovoltaiky.

Podľa ministerstva energetiky a baní - MINEM sa predpokladá, že krajina v roku 2030 spotrebuje okolo 30 000 GWh energie, z čoho 7 316 GWh bude pochádzať z obnoviteľných zdrojov energie. Za týmto účelom kubánsky štát odhaduje, že by mal v najbližších rokoch vyplatiť dovoz v hodnote 3,7 miliárd dolárov. Tento ambiciózny projekt zahŕňa inštaláciu 2 334 MW novej elektriny z udržateľných zdrojov. Plán zahŕňa výstavbu 17 bioelektrární, ktoré budú prevádzkované na biomase z cukrovej trstiny, 13 veterných fariem, 191 fotovoltaických solárnych parkov, 74 vodných elektrární a 531 bioplynových staníc. Spoločný podnik Biopower v cukrovare Ciro Redondo (Ciego de Avila) začal fungovať už v roku 2020 a bol to prvý bioelektrický závod v krajine, ktorý spaľuje bagasu a marabu. Toto zariadenie produkuje 62 MW a šetrí spotrebu 100 000 ton fosílnych palív.

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

Biotechnológia: Kuba rozvíja biotechnologický priemysel od 90. rokov 20. storočia a centrá sa špecializujú na rôzne odvetvia. Kubánske orgány podporujú biotechnologickú spoluprácu s inými krajinami. Napríklad v prípade Španielska sa španielska spoločnosť zúčastňuje na projekte výroby kubánskeho lieku HeberProt-P na liečbu diabetickej nohy určeného na trh EÚ v Španielsku. V roku 2018 bol v Marieli podpísaný spoločný podnik so severoamerickou účasťou (Roswell Institute) na vývoj liekov na liečbu rakoviny. Kubánske laboratóriá sa venujú liekom na rakovinu, cholesterol, vitiligo a retinitis pigmentosa, vakcíny proti meningitíde B a C, leptospirózu, týfusu, hepatitíde B a syntetickú vakcínu proti hemofilus influenzae typu B, hlavnú príčinu meningitídy a iných detských infekcií. Vývoz kubánskeho biotechnologického priemyslu predstavuje jeden z hlavných príjmov kubánskeho hospodárstva. Približne 38 liekov sa predáva v približne 40 krajinách. Bez ohľadu na výrobu na najvyššej technologickej úrovni už niekoľko rokov ide o zvýšenie výroby základných liekov, ktoré nahradia import dodávok do kubánskych lekární a nemocníc. Centrála pre biotechnológie a farmaceutický priemysel (Grupo de las Industrias Biotecnológica y Farmacéuticas (BioCubaFarma)) <http://www.biocubafarma.cu>

Kubánska republika vyvinula 5 samostatných vakcín proti COVID-19 – (Soberana 1, Soberana 2, Soberana +, Abdala, Mambisa) a zároveň sa stala prvou krajinou na svete, ktorá začala s očkovaním detí od 2 do 11 rokov (Kubánska vakcína Soberana 02).

Aktuálne čísla udávajú zaočkovanosť viac ako 90% Táto skutočnosť umiestňuje ostrov medzi krajiny s najvyšším pokrytím v regióne a vo svete. PAHO (V regióne latinskoamerického kontinentu sa regionálne WHO nazýva Organización Panamericana de la Salud (OPS – Panamerická zdravotnícka organizácia) Ostrov poslal do Iránu 100 000 dávok látky Soberana 02, aby uskutočnila pokusy fázy 3 klinického skúšania, na základe dohody medzi BioCubaFarmou a Pasteurovým

inštitútom v Iráne. Je tiež pravdepodobné, že sa v Mexiku uskutočnia klinické skúšania pre Soberanu 02.

Kubánska vláda by vývoj vakcín mohla využiť na oživenie farmaceutického a biotechnologického priemyslu. Pokiaľ ide o hodnotu vývozu, lieky mali najlepší obrat v roku 2013, keď vykázali tržby viac ako 600 miliónov dolárov, pričom profitovali z dohôd o lekárskejších službách s Venezuelou, ktoré zahŕňajú aj dodávky liekov.

Avšak odrážajúc celkové údaje o vývoze Kuby, vývoz farmaceutických výrobkov zaznamenal pokles, po ktorom nasledovala stagnácia.

Vzhľadom na skúsenosti farmaceutického a biotechnologického priemyslu s výrobou vakcín je veľmi pravdepodobné, že Kuba dokáže včasne pokročiť v imunizácii svojej populácie.

- Umožnilo by to výrazné zmiernenie opatrení sociálnej izolácie, ktoré by uprednostňovali predovšetkým vzdelávanie, verejné zdravie, kultúru, šport, dopravu a obchod.

- Slúžilo by na opätovné oživenie turistickej destinácie, pričom by sa ako atrakcia vyzdvihla bezpečnosť a dokonca aj očkovanie.

- Z krátkodobého hľadiska by to mohlo pridať k exportu krajiny niekoľko stoviek miliónov dolárov. Ak sa dosiahnu spojenectvá s medzinárodnými výrobcami za účelom zvýšenia výrobných kapacít mimo ostrova a výsledky sa zverejnia v lekárskejších časopisoch, podiel farmaceutického vývozu na kubánskych príjmoch by stúpol.

- Pozitívne účinky hospodárskeho z úspechu vakcín by uľahčili reakciu výrobného odvetvia na menovú reformu.

- V strednodobom a dlhodobom horizonte by úspešné zavedenie očkovacej látky mohlo viesť k rekapitalizácii odvetvia biotechnológií, farmaceutického a lekárskeho vybavenia a zvýšiť ich podiel na medzinárodnom obchode, aj keď to bude závisieť od obchodného modelu definovaného kubánskou vládou. Ak sa vláda rozhodne pre obchodný model, ktorý obsahuje medzinárodné spojenectvá, mohlo by to spôsobiť zvýšenie priamych zahraničných investícií do týchto priemyselných odvetví a upevniť klaster biotechnológií a zdravotníckych technológií, ktoré aj bez pretrvávajúcej pandémie Kubánska republika tak nutne potrebuje.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

---

a) Dovočný a vývočný režim, obchodná prax

Kuba je v zahraničí vysoko závislou ekonomikou, napriek obchodnému embargu USA a nie trhovej ekonomike. V posledných rokoch bola táto závislosť od zahraničného sektora najväčšou brzdou rastu, pričom v obchodnej bilancii bol výrazný obchodný deficit, ktorý je tradične vyvážený bilanciou služieb.

Exportovateľná dodávka tovaru je veľmi obmedzená na tradičné výrobky (nikel, cukor, tabak, rum, ryby a morské plody atď.), chemikálie, lieky a už niekoľko rokov na ropné deriváty vyrábané dovozom venezuelskej ropy. Potreba dovozu surovín, ropy, kapitálového tovaru a potravín podmieňuje rozvoj hospodárstva. Sklon k dovozu je veľmi vysoký a každé zlepšenie rastu a finančnej situácie vedie k okamžitému nárastu dovozu. Kubánska vláda, ktorá si je vedomá tejto závislosti, má za jednu zo svojich

priorít nahradenie dovozu - najmä potravín - na základe zvýšenia vnútroštátnej výroby a vývoja nových výrobkov na export.

Priemerná colná ochrana voči členom WTO je na úrovni 10 %, hoci niektoré produkty dosahujú úroveň až 35 %. Pre viaceré krajiny (Venezuela, Brazília, atď.) a pre niektorých importérov platia výrazné redukcie a dokonca aj výnimky. Vo všeobecnosti colné poplatky veľmi málo ovplyvňujú štátny dovoz. Najdôležitejšia forma regulácie totiž spočíva v dovozných licenciách. V zmysle kubánskej dovoznej legislatívy dovoz prislúcha veľkým kubánskym štátnym podnikom, ktoré dovážajú pre vlastnú potrebu alebo pre cieľové podniky, určujú a prerozdeľujú importovaný tovar medzi ďalšie transformačné podniky či služby (hotely, reštaurácie).

Finančné predpisy tiež regulujú zahraničný obchod na Kube a to v nadväznosti na problémy spôsobené menovou krízou z roku 2009, keď boli v krajine zablokované zostatky na bežných účtoch zahraničných firiem. Podobné trendy sa opätovne objavili koncom roku 2016 a začiatkom roku 2017. Kubánske úrady následne spustili distribučný mechanizmus pre devízy prostredníctvom tzv. Výboru, ktorý tvorí Centrálna banka a Ministerstvo hospodárstva a plánovania. Ten podľa disponibility prideliuje ministerstvám a sektorovým organizáciám devízy. Ľudovo sa táto disponibilita nazýva volá CL alebo Capacidad de Liquidez (hotovostná schopnosť). Základným kritériom pridelenia je pritom stupeň naliehavosti. Platby za dovážaný tovar sú preto premenlivé a treba mať na zreteli značnú dávku opatrnosti.

Podľa kubánskych právnych predpisov je dovoz zverený veľkým štátnym spoločnostiam, ktoré dovážajú pre svoju vlastnú potrebu alebo v mene spoločností konečných príjemcov, distribuujú dovážaný tovar do spracovateľských podnikov, služieb (hotely, reštaurácie atď.) Alebo maloobchodníkom.

Colné záležitosti: Kompletný platný colný sadzobník z r. 2008 je v tejto veľmi podrobnej problematike k dispozícii v španielskom jazyku na stránkach Colného úradu. (www.aduana.gob.cu)

Podľa ustanovenia zákona č. 124 z 15 decembra 1990 bola vyhlásená colná sadzba založená na nomenklatúre harmonického systému určovania a kodifikácie tovaru. Všetky výpočty colných poplatkov sa vedú ad valorem, ku hodnote tovaru v súlade s príslušnou dohodou Svetovej obchodnej organizácie (WTO). Tovar, ktorý je dovezený do krajiny, musí byť colne deklarovaný a prejsť colnou kontrolou.

Colná sadzba má dve triedy:

Všeobecná sadzba – s maximálnym použiteľným clom pre nečlenov WTO a pre ďalšie krajiny, ktoré nemajú podpísané bilaterálne obchodné dohody s Kubou.

Doložka najvyšších výhod – štatút „Najviac zvýhodnená krajina“, použiteľný u tých krajín, ktoré poskytujú Kube rovnaké práve, t.j. členské štáty WTO a tie krajiny, ktoré majú s Kubou podpísané obchodné bilaterálne dohody.

Kuba ďalej počíta s preferenčným režimom vďaka členstvu v Globálnom systéme obchodných preferencií (SGPC) a dorokovaním Dohôd parciálneho dosahu, podpísaných s členmi Latinskoamerického integračného spoločenstva (ALADI). Pre využitie preferenčných sadzieb, podľa predpisov oboch systémov, je treba preukázať pôvod tovaru.

Pre neobchodný dovoz platí na Kube colná daň podľa Ustanovení zákona č. 22 z 16 apríla 1979. Zákon č. 162, nazvaný „Colný“ reguluje dovoz a vývoz tovaru, tranzit cestujúcich, colné konanie, kontrolu dopravných prostriedkov, tovaru a všetkého čo s tým súvisí. Zároveň ustanovuje opatrenia proti prekračovaniu a nerešpektovaniu týchto nariadení.

Na Kube sa uplatňuje politika nahradzovania dovozu. Ministerstvo zahraničného obchodu a investícií vytvorilo oddelenie pre ohodnocovanie importu, ktoré hodnotí žiadosti o dovoz. Nové žiadosti miestneho importéra o povolenie dovozu (tak v prípade dlhodobého dovozu, ako aj pre príležitostný dovoz) musia byť doložené zdôvodnením, prečo nemôže byť využitý domáci produkt v prípade, že existuje. V prípade, že importér nie je oboznámený s tým, že existuje rovnaký domáci produkt, alebo sa s ním vopred nezoznámil, k ohodnoteniu žiadosti pristúpi samotné oddelenie ministerstva. Povolenie na dovoz bude poskytnuté najmä v prípade, že neexistuje možnosť využitia domáceho výrobku.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

		Kuba -Svet				
		2018	2019	2020	2021	2022
import	v mil. €	6 738	6 328	4 460	4 553	5 027
export	v mil. €	1 045	990	1 060	1 011	1 251
bilancia	v mil. €	- 5 694	-5 338	- 3 400	- 3 542	- 3 776

		EÚ - Kuba				
		2018	2019	2020	2021	2022
import	v mil. €	305	344	363	359	364
export	v mil. €	2 159	2 109	1 467	1 348	1 629
bilancia	v mil. €	1 855	1 765	1 104	989	1 265

Zdroj: Delegácia EÚ v Havane, EUROSTAT

Platná ekonomická politika nemení súčasný model, ale hovorí o jeho postupnej a programovanej „aktualizácii“, pričom hlavnou snahou je vyriešiť existujúce spoločenskoekonomické problémy. Centrálné plánovanie je stále hlavným nástrojom ekonomického riadenia, i keď vykazuje niektoré nové transformačné prvky a má na zreteli trhovú ekonomiku a súkromné riadenie. V súčasnosti oba mechanizmy spadajú do ročného plánu a sú predmetom administratívno-finančnej kontroly a prísnej regulácie. Štátny podnik je stále dominantou hospodárstva, pričom sa ratifikujú formy súkromného riadenia, ktoré existovali ešte pred reformami Raúla Castra.

Riadenie štátnych podnikov má byť v budúcnosti decentralizované, samofinancovateľné a bez daňových úľav. Počíta sa aj s tým, že ak bude mať štátny podnik, respektíve poľnohospodárske družstvo straty, môže ukončiť svoju činnosť, alebo sa presunie do družstevnej resp. súkromnej správy. Navyše s generovaným ziskom budú môcť štátne podniky vytvárať fondy pre nové investície, alebo navyšovať platy, pričom budú požívateľom väčšej flexibility pri tvorbe cien. Už dlhodobo sa očakáva otvorenie veľkoobchodných predajní (zdá sa, že v tejto oblasti boli niektoré opatrenia prijaté už v roku 2016), ktoré budú poskytovať služby aj súkromnému sektoru. Podniky, ktoré budú schopné na nové stimuly zodpovedať nárastom výroby čaká rekapitalizácia. Má ísť o súčasť nového podnikového zriadenia. Paralelne už vznikajú družstvá, ktoré nemajú poľnohospodársky charakter. Podľa posledných údajov z roku 2017 sa takmer pol milióna Kubáncov žije súkromným podnikaním. A podľa údajov z oficiálnej stránky Airbnb je na Kube 32 tisíc prevádzok.

Zamestnávateľský subjekt je na prijímanie pracovníkov riadený štátom. Zahraničná väčšinová účasť nie je povolená pri ťažbe prírodných zdrojov, poskytovaní verejných služieb, veľkoobchode, cestovnom ruchu a biotechnológii. Prednosť majú sektory, ktoré vytvárajú výrobné reťazce, transfer z technológií, ktoré vyrábajú energiu, poľnohospodársku a agropotravinársku výrobu, uhľovodíky, baníctvo, cestovný ruch a zdravie.

Vlastnícke alebo iné vecné práva je možné získať pre domy a budovy na turistické účely. Pozemok môže byť držaný v užívacom práve. Žiadne výhradné práva na kubánskom trhu nebudú udelené zahraničnému partnerovi, ktorý môže byť dodávateľom alebo odberateľom podniku za rovnakých podmienok. Dovoz a vývoz toho, čo je potrebné na výrobný účel, je zaručený, aj keď prednostne by mal získavať národné tovary a služby.

Daňový režim (neuplatňuje sa, pokiaľ nie je oprávnený na 100 % zahraničné spoločnosti) ustanovuje oslobodenie od dane z príjmov na prvých 8 rokoch a výnimočne na dlhšie obdobie a iné výnimky alebo oslobodenia (niektoré dočasné) v iných daniach. Zákon 118 sa vzťahuje na zahraničné investície založené v ZED Mariel v prípadoch, kedy to môže byť výhodnejšie. Viac ako 50 % investičných projektov na Kube pochádza z krajín EÚ. Španielsko je hlavným investorom v širokom spektre sektorov ako cestovný ruch, ľahký priemysel, finančné služby, potravinárstvo, cementárska a pod. Kanada je už tradične ďalším veľkým investorom do cestovného ruchu, energetiky a niklu. Investori z iných krajín zohrávajú malú úlohu, okrem Číny, Brazílie a Venezuely.

Kubánski ekonomickí predstavitelia niekoľkokrát vyhlásili, že projekty so zahraničnými investíciami musia byť zahrnuté do strednodobého plánu kubánskeho hospodárstva a dopĺňať investície samotnej krajiny. Portfólio investícií zahŕňa projekty v oblasti cestovného ruchu, priemyslu, výroby energie, agrikultúry a iných. Toto portfólio projektov sa každoročne aktualizuje a jeho zverejnenie má na zodpovednosť MINCEX, s predchádzajúcim súhlasom Rady ministrov Kubánskej republiky. Portfólio príležitostí je doplnené o Príručku pre investorov, ktorú tiež pripravuje s Mincex, na poskytnutie pomoci potenciálnym investorom, ktorí chcú podnikáť na Kube. https://www.mincex.gob.cu/es/Inversi%C3%B3n_Extranjera/ Poskytuje ekonomické a praktické informácie o krajine a zároveň dáva odpovede na niektoré z otázok, ktoré môže mať zahraničný investor. <https://procuba.pyxelsolution.com/guia-del-inversionista/> Ďalším partnerom vo veciach zahraničných investícií je Úrad špeciálnej rozvojovej zóny 29 Mariel (ZEDM), zodpovedný za akýkoľvek zahraničný implantačný projekt, ktorý sa bude riešiť v špeciálnej rozvojovej zóne Mariel, ktorá bola otvorená v roku 2014. ZED Mariel má tiež portfólio ponúk. www.zedmariel.com

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Hlavné obchodné komodity EÚ s Kubou 2022						
Import				Export		
	Komodita	Mil. €	%	Komodita	Mil. €	%
1	Nápoje, tabak	126	34,6	Stroje a dopr. zariadenia	483	29,7
2	Potraviny a živé zvieratá	84	23,2	Potraviny a živé zvieratá	351	21,5
3	Surové materiály, nepožítateľné, okrem palív	68	18,6	Spracované výrobky klasifikované hlavne podľa materiálu	252	15,5
4	Nezaradené položky	58	15,9	Výrobky chemického priemyslu alebo príbuzných priemyselných odvetví	243	14,9
5	Minerálne palivá, mazivá a súvisiace materiály	17	4,7	Nápoje, tabak	138	8,5

Exportné komodity:

Nikel a výrobky z neho, kovové rudy, meď, tabak a tabakové výrobky, farmaceutické výrobky, cukor, ryby, drevo, liehoviny,

Importné komodity:

Ropa, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly, potravinové výrobky, elektrické stroje a prístroje, motorové vozidlá, traktory a ich časti a súčiastky a príslušenstvo, minerálne palivá, minerálne oleje, plasty, výrobky z liatiny, železa alebo ocele, rôzne výrobky chemického priemyslu, optické, fotografické alebo kinematografické prístroje a nástroje;

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Hlavní importní partneri 2022

	Partner	v Mil. EUR	% Svet
	SVET	5 027	100
1	EÚ 27	1 697	33,8
2	Čína	507	10,1
3	USA	453	9,0
4	Argentína	388	7,7
5	Mexiko	327	6,5
6	Brazília	316	6,3
7	Rusko	279	5,5
8	Kanada	199	4,0
9	Vietnam	187	3,7
10	Venezuela	141	2,8

Zdroj: Delegácia EÚ v Havane

Hlavní exportní partneři 2022

	Partner	v Mil. EUR	% Svet
	SVET	1 251	100
1	EÚ 27	311	24,8
2	Venezuela	298	23,8
3	Rusko	220	17,6
4	Uruguaj	51	4,1
5	Taiwan	49	3,9
6	Bolívia	36	2,9
7	Švajčiarsko	36	2,9
8	Dominikánska republika	28	2,2
9	Kanada	25	2,0
10	Turecko	25	2,0

Zdroj: Delegácia EÚ v Havane

Celková bilancia obchodu 2022

	Krajina	v Mil. EUR	% Svet
	SVET	6 278	100
1	EÚ 27	2 008	32,0
2	Čína	526	8,4
3	Rusko	499	7,9
4	USA	462	7,4
5	Venezuela	439	7,0

Zdroj: Delegácia EÚ v Havane

Vzťahy medzi USA a Kubou sa zlepšia pod vedením nového amerického prezidenta Joa Bidena, aj keď nie unáhleným tempom, pretože neočakávame, že by Kuba mala pre jeho administratívu vysokú prioritu. Je pravdepodobné, že budú obnovené niektoré prvky zblíženia za obdobie 2014 - 17, ktoré sa uskutočnili za bývalého amerického prezidenta Baracka Obamu (2009 - 17) predtým, ako ich zvrátil predchodca Bidena Donald Trump (2017 - 21), najmä tie, ktoré sa týkajú cestovanie, investície a remitencie.

Washington vo večerných hodinách dňa 16. mája 2022, uverejnil vyhlásenie Amerického prezidenta Joa Bidena, ktorý zmiernil svoju politiku voči Kube.

Bidenovo vyhlásenie znamená zvrátenie niektorých politík, ktoré zaviedol jeho predchodca, republikán Donald Trump (2017 – 2021), a ktoré znamenali koniec éry „rozmrázovania“, ktorú razil americký prezident Barack Obama (2009 – 2017) a jeho kubánsky náprotivok, Raúl Castro.

Hovorca ministerstva zahraničných vecí Ned Price chcel vo vyhlásení objasniť, že Bidenovou prioritou je aj naďalej rešpektovanie ľudských práv a potvrdil, že dnešné opatrenia slúžia na to, aby kubánskemu ľudu poskytli viac „nástrojov“ na slobodný život a prístup k lepším ekonomickým príležitostiam, avšak v kontinuite naliehaní na kubánsku vládu, aby prepustila všetkých politických väzňov a rešpektovala základné slobody kubánskeho ľudu.

Americká vláda teda oznámila ich opatrenia na ďalšiu podporu kubánskeho ľudu a poskytla nástroje na život bez útlaku kubánskej vlády a na hľadanie väčších

ekonomických príležitostí, ako uvádza hovorca Price. Zámerom je obnoviť program kubánskeho spájania rodiny a ďalej rozšíriť konzulárne služby s vybavovaním víz, čím by sa umožnilo Kubáncom navštevovať rodiny v Spojených štátoch prostredníctvom pravidelných migračných kanálov. Podľa amerického vyhlásenia je zámer podpory rastu kubánskeho súkromného sektora podporou lepšieho prístupu k americkým internetovým službám, aplikáciám a platformám elektronického obchodu. Tiež podporovať nové spôsoby elektronických platieb a obchodných aktivít v USA s nezávislými kubánskymi podnikateľmi, a to aj prostredníctvom lepšieho prístupu k mikrofinancovaniu a expertným školeniam. Chcú podporovať kubánske rodiny a podnikateľov tým, že umožníme zvýšené toky remitencií kubánskym občanom spôsobom, ktorý neobohatí porušovateľov ľudských práv. Zruší sa limit pre rodinné prevody vo výške 1 000 USD za štvrtrok a podporia sa darovacie prevody kubánskym podnikateľom s cieľom ďalej posilniť rodiny ako aj pre podnikateľov. Týmto akciami sa podľa vyjadrenia Washingtonu snažia podporiť túžbu Kubáncov po slobode a väčších ekonomických príležitostiach.

V súhrne sú ohlásené tieto opatrenia :

- Obnovenie konzulárnych služieb na schválenie 20 tisíc víz
- Znovuotvorenie programu zlúčenie rodiny
- Odborné alebo vzdelávacie cesty medzi oboma krajinami
- Obnovenie komerčných letov do všetkých provincií Kuby
- Odstránenie limitu pre prevody 1000 USD
- Podpora rastu súkromného sektora na Kube
- Povolíť prevody kubánskym podnikateľom

Reakcie obyvateľov Kubánskej republiky boli ešte v ten večer vysoko viditeľné na sociálnych sieťach a diskusiách jednotlivcov. Vyhlásenia bieleho domu berú ako plnenie predvolebných sľubov počas Bidenovej kandidatúry a postupný návrat k obdobiu za Obamovej vlády. V dnešnej tak komplikovanej situácii vo všetkých aspektoch, či už sociálnom alebo ekonomickom, vnímajú každú sebemenšiu aktivitu z Washingtonu ako pieseň budúcnosti. Všetky opatrenia, aj keď budú mať dopad zvýšením dodávok peňažného toku, prísunu dodávok letmi a podporou podnikania, sú zamerané čisto na kubánsko amerických občanov a priamu podporu a vplyv americkej vlády.

Reakcia kubánskej vlády je však viac skeptická. V uverejnenej odpovedi na vyhlásenie prezidenta Bidena na, podľa Ministerstva zahraničných vecí Kubánskej republiky, niekoľko pozitívnych, ale veľmi obmedzených opatrení v súvislosti s Kubou, žiadnym spôsobom neupravujú hlavné opatrenia ekonomického embarga prijaté prezidentom Trumpom, či zaradenie Kuby na zoznam krajín, ktoré sú podporcami terorizmu, čo je jedna z hlavných príčin ťažkostí, s ktorými sa Kuba stretáva pri svojich obchodných a finančných transakciách v mnohých častiach sveta. Nárast migrácie je toho dôkazom.

Pri uskutočňovaní týchto obmedzených krokov používa, podľa kubánskej vlády, Ministerstvo zahraničných vecí Spojených štátov, otvorene nepriateľský jazyk sprevádzaný ohováraniami, a vyjadreniami, ktoré dokazujú, že ciele politiky Spojených štátov ani jej nástroje voči Kube sa nezmenili a skutočný rozsah vyhlásenia, sa ukáže po zverejnení predpisov na ich implementáciu. Kubánska vláda uzavrela vyhlásenie, že je opätovne ochotná iniciovať zdvorilý dialóg na rovnakom základe s vládou Spojených štátov, na základe Charty Organizácie Spojených národov, bez

zasahovania do vnútorných záležitostí a pri plnom rešpektovaní nezávislosti a suverenity.

S EURÓPSKOU ÚNIOU

Inštitucionálny rámec s EÚ. Vzťahy EÚ s Kubou boli dlhé roky založené na spoločnej pozícii prijatej v roku 1996 a súviseli so situáciou ľudských a politických práv na Kube. Spoločná pozícia v decembri 2016 po podpise dohody o politickom dialógu a spolupráci (PDCA) v decembri 2016 zmizla. Väčšina členských krajín začala uplatňovať PDCA dočasne od novembra 2017. V máji 2018 bola podpísaná dohoda o spolupráci s EÚ, ktorá obsahuje podporu pre energiu z obnoviteľných zdrojov v celkovej výške 18 miliónov EUR.

Vzhľadom na rozhodnutie administratívy USA neobnoviť výnimku týkajúcu sa 3. čl. Helms-Burtonovho zákona z roku 1996, EÚ vydala 18. apríla 2019 spoločné vyhlásenie, v ktorom opätovne potvrdzuje svoj silný nesúhlas s extrateritoriálnym uplatňovaním jednostranných opatrení zo strany Spojených štátov, týkajúcich sa Kuby, ktoré sú v rozpore s medzinárodným právom. Toto rozhodnutie je tiež porušením záväzkov Spojených štátov v dohodách medzi EÚ a Spojenými štátmi z rokov 1997 a 1998, na základe ktorých sa Spojené štáty zaviazali pozastaviť, resp. vzdať sa aplikovania čl. 3 hlavy Helms-Burtonovho zákona a EÚ okrem iného pozastavila svoje konanie vo Svetovej obchodnej organizácii proti Spojeným štátom.

EÚ zvažuje všetky možnosti, ktoré má k dispozícii na ochranu svojich legitímnych záujmov, vrátane svojich práv v rámci WTO s využívaním tzv. blocking statute EÚ, ktorý zakazuje uplatňovanie rozsudkov US súdov v EÚ a umožňuje EÚ firmám žiadať náhradu škody na európskych súdoch v tých ČŠ, kde majú predmetné US firmy aktíva.

17. apríla 2019 bola v Havane podpísaná Dohoda o spolupráci v oblasti udržateľného rozvoja medzi Kubou a EÚ. Dokument má hospodárske a finančné implikácie a politický rozmer – aj v kontexte reaktívácie Helm-Burtonovho zákona.

29. apríla 2019 ČK EU (vrátane SK) schválila text vyhlásenia EU28 (zverejnené 2. mája 2019) k reaktívácii Helms-Burtonovho zákona, ktorý je doteraz najsilnejší - označuje uvedený krok USA za porušenie záväzku Spojených štátov daný EÚ (1997 – 1998), zdôrazňuje porušenie dôvery a predvídateľnosti v transatlantickom partnerstve, avizuje prijatie všetkých dostupných opatrení a v reakcii avizujú spoluprácu s medzinárodnými partnermi, ktorí zdieľajú tento názor EU28.

Vo vzťahoch EÚ – Kuba predstavuje kľúčový moment podpis Dohody o politickom dialógu a spolupráci medzi EÚ a Kubou (PDCA) počas SK PRES v Bruseli v decembri 2016 (súčasne bola zrušená Spoločná pozícia EÚ z r. 1996). Dohoda vytvára vhodný rámec pre posilnenie politického dialógu, zintenzívnenie bilaterálnej spolupráce a rozšírenie možnosti pre hľadanie spoločných pozícií v globálnych témach na multilaterálnych fórach. Zahŕňa tri hlavné kapitoly: o politickom dialógu (práva človeka, odzbrojenie, migrácia, drogy, boj proti terorizmu, udržateľný rozvoj), spolupráci a sektoriálnom dialógu (práva človeka, správa, právny systém, občianska spoločnosť, sociálny a ekonomický rozvoj, životné prostredie, regionálna spolupráca) a o obchode a obchodnej spolupráci (princípy medzinárodného obchodu, colná spolupráca, zjednodušenie obchodovania, technické normy a štandardy, udržateľný obchod a investície). EÚ je pre Kubu najvýznamnejším exportným a obchodným partnerom, ako aj hlavným zdrojom zahraničných investícií (predovšetkým v sektore cestovného ruchu, stavebníctva, ľahkého priemyslu a poľnohospodárskej výroby)

a najväčším donorom, čo počas návštevy Havany v januári 2018 potvrdila aj HR/VP F. Mogherini. V rámci EÚ má Kuba najvyššiu obchodnú výmenu so Španielskom (10,42 %).

Spolupráca EÚ s Kubou prebieha prostredníctvom politických dialógov v oblasti práv človeka (prvé kolo rokovaní – 9. október 2018, Havana), v oblasti spolupráce (19. november 2018, Havana), v oblasti nelegálneho obchodovania so strelnými zbraňami a ich úplného zákazu (7. marec 2019, Brusel).

K ďalšiemu stretnutiu EÚ – Kuba došlo v apríli 2019, decembri 2022 a v máji 2023 v Havane. Témou bolo vyhodnotenie pokroku v oblasti dosiahnutia Cielov udržateľného rozvoja (Agenda 2030) vrátane vyhodnotenia možností spoločnej spolupráce nielen v dvojstrannej, ale aj mnohostrannej oblasti v uvedenej problematike.

Taktiež došlo k podpisu dohôd o spolupráci, ktorá zaručuje dodatočné finančné zdroje pre spoluprácu EÚ – Kuba – spolu 61,5 mil. EUR:

- 21,65 mil. EUR na zabezpečenie potravinovej bezpečnosti a na rozvoj udržateľného poľnohospodárstva;

- 14,5 mil. EUR na rozvoj zdrojov obnoviteľnej energie;

- 15,0 mil. EUR na podporu Kultúrneho programu Kuba – Karibská oblasť;

- 6,5 mil. EUR na programy klimatickej zmeny a

- 3,8 mil. EUR na modernizáciu hospodárstva Kuby, na podporu zahraničného obchodu a prílevu zahraničných investícií.

Dohody poukazujú na rastúci záujem o spoluprácu medzi EÚ a Kubou za účelom podpory udržateľného hospodárskeho rastu, ako aj hľadania spoločných riešení a východísk na súčasné i budúce výzvy vrátane spoločného pôsobenia na mnohostranných fórach.

V roku 2000 bola Kuba prijatá do skupiny krajín AKT a vstúpila do CARIFORUM-u v roku 2001, hoci nie je signatárom dohody z Cotonou, ani v roku 2008 nebola súčasťou rokovania o dohode o hospodárskom partnerstve s CARIFORUM-om. Kuba sa pripojila ku skupine Rio v roku 2008.

Kuba bola príjemcom všeobecného systému preferencií EÚ (GSP), ktorý umožňuje prístup na trh Spoločenstva za preferenčných podmienok pre výrobky z rozvojových krajín (PVD). Táto dohoda bola ukončená 1. januára 2014 po prekročení limitu príjmu na obyvateľa.

Pokiaľ ide o EÚ, Kuba predstavuje veľmi malé percento jej výmen.

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR (vývoz/dovoz)

Prehľad vzájomnej obchodnej výmeny medzi Slovenskou republikou a Kubánskou republikou za obdobie rokov 2018 – 2022 v tis. EUR

	2018	2019	2020	2021	2022	Celkový súčet
Export	29 017 405	17 378 376	3 438 354	10 487 803	4 511 500	64 833 438
Import	1 601 521	1 075 944	1 111 365	2 296 867	1 709 800	7 795 497
Obrat	30 618 926	18 454 320	4 549 719	12 784 670	6 221 300	72 628 935
Bilancia	27 415 884	16 302 432	2 326 989	8 190 936	2 801 700	57 037 941

Zdroj: ŠÚ SR

Medzi hlavné slovenské vývozné komodity patria:

Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje, zariadenia; ich časti, súčasti

Kaučuk a výrobky z neho

Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti
Predmety zo železa alebo z ocele
Vozidlá, iné ako koľajové, ich časti a príslušenstvo
Sklo a sklenený tovar
Hliník a predmety z hliníka
Prístroje optické, fotografické, meracie, kontrolné presné, lekárske
Knihy, noviny, obrazy a iné polygrafické výrobky; strojopisy a plány
Soľ; síra; zeminy a kamene; sadra; vápno a cement
Predmety z kameňa, sadry, cementu, azbestu, sľudy
Keramické výrobky
Rôzne chemické výrobky
Plasty a výrobky z nich
Železo a oceľ
Lietadlá, kozmické lode a ich časti a súčasti

Kuba na Slovensko vyváža:

Farmaceutické výrobky
Tabak a vyrobené tabakové náhradky
Nápoje, liehoviny a ocot
Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti
Albumidoidné látky; modifikované škroby; gleje; enzýmy
Predmety zo železa alebo z ocele
Celkom dohotovené textilné výrobky; súpravy; obnosené odevy
Drevo a výrobky z dreva; drevené uhlie
Káva, čaj, maté a koreniny
Nešpecifikované tovary z dôvodu zjednodušenia
Kakao a kakaové prípravky

Je možné konštatovať že úroveň slovensko – kubánskych vzťahov v obchodno-ekonomickej oblasti je na veľmi dobrej úrovni, čoho dôkazom je aj frekvencia dvojstranných návštev, množstvo vzájomných dohôd a zvyšujúci sa počet slovenských podnikateľských subjektov, pôsobiacich v Kubánskej republike.

Je nespochybniteľné, že Slovenská republika musí mať koherentnú zahranično-politickú orientáciu na členské krajiny Európskej únie, a to nielen cez zahranično-politické väzby, ale aj z hospodárskeho pohľadu – takmer 90,0 % vývozu Slovenskej republiky smeruje do členských štátov Európskej únie.

Táto priorita orientácie zahraničnej politiky v obchodno-ekonomickej oblasti však nie je v rozpore s tým, aby Slovenská republika definovala ďalšie priority v zahranično-politickej oblasti s cieľom aktívnej podpory tzv. ekonomickej diplomacie.

Hlavným účelom ekonomickej diplomacie je aktívne vyhľadávanie zahraničných trhov, podpora vývozu tovarov a služieb slovenských podnikateľských subjektov na trhy týchto štátov, resp. hospodárskych zoskupení štátov. V tomto prípade ale slovenské podnikateľské subjekty narážajú na výsadné a dlhodobé postavenie zahraničných podnikateľských subjektov, hospodárska sila ktorých je neporovnateľná v dôsledku dlhodobého pôsobenia v týchto oblastiach – aj z dôvodu tradičných historických väzieb, napr. pôsobenie podnikateľských subjektov zo Španielskeho kráľovstva .

V tomto kontexte je nevyhnutné uviesť, že viaceré oblasti, v ktorých sa slovenským podnikateľským subjektom otvárajú možnosti na pôsobenie, sú rizikové, a to nielen z hľadiska politického, ale predovšetkým z hospodárskeho pohľadu, napr. nižšie ratingové hodnotenie od S&P, Moody's a Fitch, alebo tzv. „Country Risk Classification“ v súlade so hodnotením OECD.

Ak chce Slovenská republika rozširovať možnosti pôsobenia slovenských podnikateľských subjektov, tak je vzhľadom k veľkosti svojho hospodárskeho potenciálu „odsúdená“ determinovať tzv. strategické oblasti, ktorým prizná špecifické postavenie. Strategická oblasť by mala priniesť synergický efekt a reflektovať špecifický cieľ aj vzhľadom na jestvujúce vzťahy z minulých období.

V prípade Kubánskej republiky je nevyhnutné uvažovať o jej zaradení medzi strategické oblasti predovšetkým v kontexte hospodárskych vzťahov – v súčasnosti vykonávajú slovenské podnikateľské subjekty v Kubánskej republike obchodno-ekonomické aktivity v oblasti základnej energetickej infraštruktúry, ale aj v oblasti leteckého priemyslu, poľnohospodárstva, spracovania a výroby potravín a iných.

Kubánska republika predstavuje špecifickú oblasť, ktorá si zaslúži zvýšenú pozornosť Slovenskej republiky:

- **zo zemepisného pohľadu** – Kubánska republika je ostrov so značnou rozlohou a s trhom viac ako 11,0 mil. obyvateľov – predstavuje značný potenciálny trh. Jej synergický efekt je možné vnímať aj vzhľadom na jej zemepisnú polohu, keďže je strategicky umiestená medzi Severnou a Južnou Amerikou a nachádza sa aj v blízkosti Strednej Ameriky. Z uvedeného dôvodu má potenciál stať sa logistickým uzlom aj pre celú Karibskú oblasť;
- **z hospodárskeho pohľadu** – v súčasnosti sa nachádza Kubánska republika vo veľmi ťažkej hospodárskej situácii, avšak situácia je neporovnateľná s tzv. „Período Especial“ zo začiatku 90-tych rokov. V súčasnosti disponuje Kubánska republika hodnotením od Moody's na úrovni „Caa2“. Ukazovatele jej hospodárstva sú však na veľmi nízkej úrovni, keďže hospodársky rast sa pohybuje okolo 3,0 % za rok (údaj za rok 2022), čo pri nízkej úrovni výkonnosti hospodárstva predstavuje veľmi nevýznamný ukazovateľ.

Viac ako 80,0 % hospodársky činného obyvateľstva je zamestnaných v štátnych podnikoch a v štátnej správe, pričom vláda úplne kontroluje hospodárstvo štátu. Značným zdrojom príjmov pre obyvateľstvo sú príjmy od emigrantov tzv. „remittances“.

Hospodárstvo štátu je veľmi silno závislé aj od príjmov z aktívneho cestovného ruchu a cez tzv. „remittances“ aj od príjmov z pasívneho cestovného ruchu. Obidva zdroje príjmov však v poslednom období utrpeli vážne straty v dôsledku aplikovania extrateritoriálnej legislatívy vlády Spojených štátov amerických a dopadov pandémie.

Infraštruktúra krajiny je na nízkej úrovni a vyžaduje značné finančné zdroje, najmä v oblasti energetiky. Problémom je taktiež zvyšujúca sa emigrácia obyvateľstva.

Medzi najväčšie riziká v súčasnosti možno zaradiť menovej reforme. Zrušenie existencie dvoch paralelných mien (CUC a CUP) a ich nahradenie jednou menou.

- **zo strategického pohľadu s výhľadom do budúcnosti** – napriek všetkým vyššie uvedeným aspektom predstavuje Kubánska republika perspektívnu oblasť, ktorého nízka hospodárska úroveň paradoxne predstavuje široké možnosti pre vývoz produktov a služieb slovenských podnikateľských subjektov vrátane umiestnenia priamych zahraničných investícií.

Vláda Kubánskej republiky sa aktívne uchádza o priame zahraničné investície, a to do všetkých sektorov svojho hospodárstva. V Kubánskej republike sa významne hospodársky angažuje Ruská federácia, ktorej súhrnné investície, ohlásené v poslednej dobe, dosahujú hodnotu niekoľko mld. EUR. Taktiež je tu silná prítomnosť členských štátov Európskej únie: Španielska, Francúzsko, Belgicko, Nemecko, ako aj Švajčiarsko ale i Čína a Rusko.

V tomto kontexte je nevyhnutné uviesť, že napriek náznaku zblížovania sa so Spojenými štátmi americkými od roku 2015, čoho symbolom sa stala najmä návšteva vtedajšieho prezidenta Baracka Obamu v Havane, v súčasnosti čelí Kubánska republika pravdepodobne najsilnejšiemu tlaku v dôsledku aplikovania extrateritoriálnej legislatívy vlády Spojených štátov amerických. Je ale potrebné zdôrazniť, že postoj členských štátov Európskej únie jednotlivo i Európskej únie ako celku, je diametrálne odlišný a vyústil do prijatia ochranného Nariadenia 2271/96 „Blocking Regulation“, ktoré má za cieľ zabezpečiť ochranu investorov z Európskej únie voči účinkom aplikovania extrateritoriálnej legislatívy vlády Spojených štátov amerických;

- **z pohľadu možnosti etablovania sa na vzdialených trhoch** – pre slovenské podnikateľské subjekty je mimoriadne náročné uspieť v súťaži na zemepisne vzdialených trhoch s podnikateľskými subjektami, pochádzajúcich z hospodársky silnejších štátov. Z tohto hľadiska je potrebné pokračovať s podporou a činnosťou v obchodno-ekonomickej oblasti slovenských podnikateľských subjektov na trhoch, kde už sú etablovaní, na ktorých pôsobili v minulosti a kde ešte disponujú vysokým renomé. V tomto kontexte slovenské podnikateľské subjekty majú možnosť spolupracovať aj s Medzinárodnou investičnou bankou (MIB), pretože Kubánska republika patrí medzi členské štáty banky. K dispozícii je aj Fond technickej spolupráce medzi Ministerstvom financií Slovenskej republiky a Medzinárodnou investičnou bankou;
- **z pohľadu možnosti diverzifikácie exportných trhov** – ako už bolo vyššie uvedené, vývoz slovenských podnikateľských subjektov smeruje najmä do členských štátov Európskej únie. Z pohľadu potenciálu slovenských podnikateľských subjektov v oblasti vývozu – kapacít i možností – je potrebné diverzifikovať vývozný potenciál slovenských podnikateľských subjektov aj do iných oblastí;
- **z pohľadu možnosti vstupu na trhy štátov v oblasti Strednej, Južnej Ameriky a Karibskej oblasti** – schopnosť uskutočňovať obchodno-ekonomické operácie slovenskými podnikateľskými subjektami v mimoriadne náročných (a špecifických) podmienkach Kubánskej republiky, môže pôsobiť ako vstupná brána na ostatné trhy štátov v oblasti Strednej, Južnej Ameriky a Karibskej oblasti;
- **z pohľadu možnosti nadviazania na vysoký štandard súčasných vzťahov v súlade so vzťahmi z minulých období** – slovenské, resp. česko-slovenské podnikateľské subjekty vybudovali tepelné elektrárne Felton a Mariel, čo im zabezpečuje know-how v tejto oblasti. Aj vďaka týmto historickým skúsenostiam v súčasnosti rekonštruujú celé energetické objekty.
  - Vzťahy so Spojenými štátmi: „Google“ zablokoval vysielač kanály – účty – kubánskych štátnych inštitúcií (You Tube): denník „Granma“, „Mesa Redonda“ a „Cubavision Internacional“. Ako dôvod Google uviedol, že uvedené kubánske štátne inštitúcie porušujú právny poriadok Spojených štátov v oblasti vývozu. „Granma“ je oficiálny denník Ústredného výboru komunistickej strany Kubánskej republiky, „Mesa Redonda“ je oznamovacím prostriedkom

vlády Kubánskej republiky a „Cubavision Internacional“ je kubánskym informačným kanálom.

Zaradenie Kubánskej republiky medzi strategické oblasti podčiarkne jej postavenie ako vstupnej brány do oblasti Strednej, Južnej Ameriky a Karíbskej oblasti spolu s tým, že Slovenská republika ako jeden z mála členských štátov Európskej únie má nadštandardné vzťahy s Kubánskou republikou v hospodárskej oblasti.

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

---

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Pri obchodných rokovaniach s kubánskymi partnermi je dôležité mať na zreteli, že ide o socialistickú a centrálnu plánovanú ekonomiku, kde majú na zahraničný obchod monopol tzv. podniky zahraničného obchodu. Pri obchodných rokovaniach sú Kubánci často viazaní predpismi, na aké obchodné podmienky môže pristúpiť. To znamená, že nemusia mať kompetencie rozhodnúť o všetkých podrobnostiach zmluvy. Občas sa ale stáva, že sa na túto okolnosť kubánska strana odvoláva zámerne, aby protistranu prinútila k ústupkom. Pri rokovaniach o platobných podmienkach kontraktu je dobré požadovať kvalitné zaistenie platby.

Úradným jazykom je španielčina a jej znalosť je pre úspešné pôsobenie nevyhnutná, rovnako ako aj osobný kontakt. Občas sa môže vyskytnúť aj anglický jazyk, taliančina a sporadicky aj ruský jazyk. Kubánska strana má tendenciu uzatvárať kontrakty s kubánskym právom ako rozhodným právom. Riešenie sporov medzi vlastníkami spoločného podniku je ustanovené v kap. XVII zákona č. 118/2014 o zahraničných investíciách.

V kubánskom veľkoobchode ani pre dodávateľov neexistuje žiadne ustanovenie, ktoré sa vzťahuje na výšku marže. V maloobchode sa zdraženie tovaru pohybuje na úrovni od 200 do 300 %. Vyšší rast ceny uplatňujú všetky väčšie spoločnosti ako napríklad CIMEX, ktoré si takto riešia vlastné problémy – skladné v prístave, zlú distribúciu a pod. Zároveň ide o podniky, ktoré z minulosti čelia viacerým nesplateným dlhom.

Pri normálnom kontrakte na priemyselný tovar, alebo potraviny kubánska strana predpokladá odklad platby na 365 alebo 720 dní, pričom kubánske podniky často neponúkajú žiadnu záruku. Dôvodom je značná preúverovanosť podnikov. Banky poskytujú záruky predovšetkým na strategické tovary (ropa, niektoré potraviny, energetiky). Platobná morálka je všeobecne zlá, záleží však aj na tom, o aký kubánsky podnik ide. Politikou vlády je podpisovať len také zmluvy, u ktorých si je istá, že na ich splatenie bude mať devízy.

Kuba v poslednom období prechádza významnými zmenami v hospodárskej i v politickej oblasti – zmena, resp. úprava modelu hospodárstva krajiny a projekt novej ústavy). Je trhom, ktorý dynamicky rastie a otvára sa zahraničiu. Pre takéto zmeny sú nevyhnutné priame zahraničné investície a rozsiahla spolupráca so zahraničnými podnikateľskými subjektami v oblastiach hospodárstva krajiny, ktoré politické vedenie krajiny zadefinovalo ako svoje priority: cestovných ruch, poľnohospodárska výroba

a výroba el. energie (energetika), ako aj obnova a rozvoj dopravnej infraštruktúry. Všetky prioritné oblasti medzi sebou priamo súvisia: pre rozvoj cestovného ruchu je potrebná zodpovedajúca infraštruktúra, ktorá je priamo prepojená s poľnohospodárskou výrobou, t.j. zabezpečením potravín pre potreby cestovného ruchu a súčasne zásobovanie stredísk cestovného ruchu a poľnohospodárskej výroby el. energiou. Pre slovenské podnikateľské subjekty sa otvára priestor pre rozvoj podnikateľských aktivít vo všetkých oblastiach.

Kuba zostáva jedným z posledných teritórií s rozvojovým potenciálom a s dlhodobými tradičnými väzbami slovenských podnikateľských subjektov v obchodno-ekonomickej oblasti. Rozvoju dvojstranných vzťahov v tejto oblasti nahrávajú dlhodobé pozitívne skúsenosti kubánskej strany so slovenskými technológiami, tradíciou obchodno-ekonomických vzťahov, ako aj v súčasnosti pozitívne nastavené politické dvojstranné vzťahy.

Investičné príležitosti pre slovenské podnikateľské subjekty sú už dlhodobo v sektore výroby el. energie, ako aj v oblasti obnoviteľných zdrojov v nadväznosti na poľnohospodársku výrobu a potravinársky priemysel (spracovanie biohmoty, bioplynové stanice, riešenia pre energetickú sebestačnosť poľnohospodárskych družstiev v odlahlých oblastiach, závlahové systémy, dodávky technológií a pod.). Taktiež sa otvárajú príležitosti v oblasti malých vodných elektrární, ako aj v oblasti dodávok plynu do domácností.

Malý súkromný dopyt, ktorý môže existovať (samostatne zárobkovo činné osoby a družstvá), je smerovaný cez štátne spoločnosti, jediné, ktoré majú prístup na medzinárodné trhy, a tie, ktoré vykonávajú štátne rozhodnutia na zabezpečenie potrieb krajiny (ročné investičné plány a spotreba). Družstvá ani samostatne zárobkovo činné osoby nemajú dovoznú licenciu a musia pochádzať z vnútroštátneho trhu. Dovozy a všetky druhy nákupov uskutočňované krajinou sa preto realizujú prostredníctvom štátnych spoločností, ktoré sú obchodným partnerom akejkoľvek zahraničnej spoločnosti, ktorá sa chce na tento trh priblížiť.

Mimo Havany neexistujú žiadne dôležité hospodárske centrá. Takmer všetky dôležité kubánske spoločnosti v oblasti zahraničného obchodu sa nachádzajú v tomto meste a v prípade spoločností, ktorých výrobné centrá sa nachádzajú v iných oblastiach krajiny, zvyčajne majú obchodnú kanceláriu v Havane, odkiaľ smerujú svoju činnosť.

Všeobecný nedostatok domácej ponuky znamená, že existujú vývozné príležitosti takmer vo všetkých odvetviach, ako ukazuje súčasná rozmanitosť dovozu, ale vždy podmienené uľahčením financovania a akceptovaním rizika inkasovania, takmer nikdy malého.

Vo všeobecnosti tie kubánske hospodárske odvetvia, ktoré vytvárajú devízové prostriedky (cestovný ruch, nikel, tabak, biotechnológia, cukor atď.) A ktoré sa aj uprednostňujú, poskytujú zahraničným dodávateľom väčšiu bezpečnosť.

Najvýznamnejšie podujatie v podnikateľskom, obchodnom, hospodárskom ale aj politickom spektre je každoročná Medzinárodná výstava FIHAV (Feria Internacional de La Habana november 2023), ktorá sa po prvý krát presunula do virtuálneho formátu z dôvodu pandémie. V roku 2022 bolo opäť prezenčné. Virtuálne Obchodné Fórum 2020 (ForoEmpresarialCuba2020) bolo pilotným projektom nie len pre formát veľtrhu, ale hlavne možnosti aktivít v zahraničnom obchodovaní. Organizátormi boli štandardne Ministerstvo zahraničného obchodu a zahraničných investícií Kubánskej

republiky (Mincex), Obchodná komora Kubánskej republiky a Centrum pre podporu zahraničného obchodu a zahraničných investícií (Pro Kuba). Každoročne je predstavené Nové portfólio obchodných príležitostí (Cartera de oportunidades de inversión extranjera 2022-2023). Nájdete tu okolo 500 zahraničných investičných projektov, ktoré pokrývajú celú oblasť krajiny a cestovný ruch je jednou z najväčším počtom príležitostí.

Najmarkantnejšou zmenou je odstránenie väčšinového kubánskeho podielu v niektorých prípadoch pre odvetvia ako cestovný ruch, biotechnológie a veľkoobchod. Táto požiadavka zostáva iba pri ťažbe prírodných zdrojov a poskytovaní verejných servisných služieb. Cieľom podujatia je aj vytvorenie priestoru na výmenu medzi kubánskymi a zahraničnými podnikateľmi z celého sveta, podpora exportnej ponuky a príležitosti investícií na Kube.

Kuba dováža 80% potravín, čo so stúpajúcimi cenami na svetových trhoch vyvoláva čoraz väčší tlak na centrálnu plánovanie. V roku 2008 sa zaviedlo súkromné podnikanie, ktoré však neefektívnu poľnohospodársku výrobu nenaštartovalo. Kuba preto nutne potrebuje modernizáciu výrobných procesov. Proces je ale zdĺhavý a naráža na dlhodobé problémy s likviditou. V agrárnej výrobe a doprave sa používajú dosluhujúce výrobky z krajín bývalého RVHP, vrátane zariadení, ktorých pôvod je v bývalom Československu. Ich modernizácia je preto vhodná exportná príležitosť.

Až 90 % elektrickej energie sa vyrába z fosílnych palív, predovšetkým ropného mazutu a zemného plynu – najmä v elektrárňach sovietskeho alebo československého pôvodu. Kuba má dlhodobé problémy s výpadkami elektrickej energie a modernizácia elektrární je nevyhnutná. Perspektívna je aj zastaraná a stratová energetická sieť. Potreba modernizácie predstavuje ďalšiu významnú príležitosť.

Zaujímavou je príležitosť rozvoja obnoviteľných energetických zdrojov. Kubánska vláda plánuje generovať do roku 2030 až 24% elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov.

Potreba modernizácie je na Kube rozsiahla vo všetkých sektoroch. Najväčší priestor na realizáciu je najmä v oblasti infraštruktúry a turistického ruchu.

Vzájomná obchodná výmena medzi Slovenskom s Kubou má kolísavú tendenciu, čo vyplýva z toho, že realizácia niekoľkoročných kontraktov sa prejavuje v štatistikách nárazovo aj z dôvodu oneskorených platieb.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Poľnohospodársky a potravinársky priemysel

Vzhľadom na chronický nedostatok potravín a krmív na Kube spôsobený zastaranou a neefektívnou poľnohospodárskou výrobou s prakticky žiadnou mechanizáciou, je akútne modernizovať výrobu, spracovanie a skladovanie potravín. Zvýšenie potravinovej sebestačnosti považuje kubánska vláda za otázku národnej bezpečnosti a investície do tejto oblasti sú považuje za prioritu. Kuba ponúka investičné príležitosti, najmä v zóne Mariel, a existujú aj príležitosti v oblasti renovácie vlastných výrobných zariadení a potravinárskych závodov.

Energetický priemysel

Kuba dlhodobo čelí chronickému deficitu energie a prioritou vlády je vytvárať, rozširovať a modernizovať výrobné výrobných kapacít a podporovať projekty prieskumu ložísk ropy. Je potrebné modernizovať elektrárne na fosílné palivá a opraviť zastarané. Zaujímavou príležitosťou sa stáva aj obnoviteľná energia.

Stavebníctvo

Potreba modernizácie na Kube sa týka prakticky celej kubánskej architektúry a infraštruktúry. Úsilie o opravy a novú výstavbu však okrem tradičného nedostatku likvidity súvisí aj nedostatok kvalitných stavebných materiálov. Záujem Kuby je o nové moderné technológie na zvýšenie efektívnosti výstavby, výroby materiálov, rekonštrukcie a opravy budov, ako aj projektovanie a výstavbu hotelových komplexov.

Zdravotnícky a farmaceutický priemysel

Napriek hospodárskej kríze Kuba investovala do vývoja vlastných vakcín. Zdravotníctvo má však len zastarané nemocničné a diagnostické vybavenie a krajina sa dlhodobo potýka s nedostatkom liekov všetkého druhu. Príležitosť nadviazať spoluprácu v týchto oblastiach.

Ťažba, dobývanie a ropný priemysel

Kuba má bohaté ložiská nerastných surovín, najmä nikel je jedným z hlavných vývozných artiklov krajiny, a tiež mramor. Vzhľadom na zastaranú mechanizáciu jej ťažby nevyužíva svoje ložiská v maximálnej miere a nemá kapacity na nový prieskum.

Pre zriadenie kancelárie je okrem iného nutné doložiť minimálny ročný obrat s kubánskymi štátnymi podnikmi vo výške minimálne 500 tisíc USD ročne počas posledných 3 rokov. Ďalej je nutné uviesť dôvod žiadosti (zriadenie kancelárie musí Kuba označiť ako prínosné), všeobecné informácie o aktivitách spoločnosti, zakladajúcu listinu, stanovy, výpis z obchodného registra, poverenie a splnomocnenie pre reprezentanta a jeho životopis, bankový výpis niektorej z bánk miestneho bankového systému, nezávislý audit poslednej účtovnej uzávierky. Licencia sa zvyčajne vydáva na obdobie 5 rokov s možnosťou predĺženia. Nehnutelnosť je možné prenajať len od kubánskeho štátu, nákup a prenájom súkromnej nehnuteľnosti možný nie je. Pracovné sily je možné zamestnať len prostredníctvom kubánskej štátnej agentúry.

Pokiaľ ide o spoločné podniky, základný právny rámec zahraničných investícií je obsiahnutý v zákone č. 118/2014 o zahraničných investíciách, ktorý rozlišuje tri podoby. A.) zmiešaný podnik, B.) zmluva o medzinárodnom ekonomickom združení, C.) podnik s výlučne zahraničným kapitálom. Nová úprava umožňuje (oproti doterajšiemu pomeru 49:51 v prospech Kuby) podnik so 100% zahraničnou účasťou (avšak za cenu straty daňových výhod). Novinkou je možnosť účasti aj kubánskych poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych družstiev. V prípade najímania pracovnej sily platia pravidlá, ktoré sú zmienené vyššie. A síce, štátna sprostredkovateľská zamestnanecká agentúra prijíma platy od zamestnávateľa v kubánskom konvertibilnom pese a pracovníka vypláca v národnej mene. Zmenou je, že schválené podniky budú môcť za určitých podmienok dovážať aj vyvážať, teda nebudú závislé na kubánskych podnikoch zahraničného obchodu.

Všetky investície aj naďalej schvaľuje vláda, postup pri prezentácii žiadosti aj administratívne a faktické náležitosti. Proces schvaľovania upravuje vládný dekrét č. 325/2014. Predpis rovnako upravuje aj vznik a právny postup zriadenia kancelárie.

Zmiešaný podnik: Ide o kubánsku obchodnú spoločnosť, ktorá má formu korporácie s akciami na meno, v ktorej sú akcionármi jeden alebo viacerí národní investori a jeden alebo viacerí zahraniční investori. Všetky žiadosti schvaľuje Výkonný výbor Rady ministrov - CECM.

Na založenie zmiešanej spoločnosti, ako aj na plnenie zmluvy o medzinárodnom hospodárskom združení je potrebné predložiť žiadosť ministrovi zahraničného obchodu a zahraničných investícií. Zahŕňa vznik právnickej osoby, má formu akciovej spoločnosti formou akcií na meno. Dohoda o pridružení je dohoda podpísaná medzi partnermi a obsahuje základné dohody o vykonávaní podnikania, ktoré plánujú rozvíjať. Pomery sociálneho kapitálu, ktoré musia vložiť národní investori a zahraniční investori, sú dohodnuté partnermi a stanovené v splnomocnení. Založenie zmiešaného podniku – (Empresa mixta - EM) si vyžaduje formu verejnej listiny ako podstatnú náležitosť svojej platnosti, do ktorej sú zakomponované stanovy a priložené splnomocnenie a zmluva o združení. Právnu subjektivitu nadobúda zápisom do obchodného registra. Kubánskych alebo zahraničných zamestnancov s trvalým pobytom v Kubánskej republike, ktorí poskytujú služby v spoločných podnikoch, s výnimkou členov ich riadiaceho a správneho orgánu, prijíma zamestnávateľský subjekt na návrh Ministerstva zahraničného obchodu a zahraničných investícií, po schválení Ministerstvom práce a sociálnych vecí. Spoločné podniky môžu vytvárať kancelárie, zastúpenia, pobočky a dcérske spoločnosti tak na tuzemskom území, ako aj v zahraničí, ako aj mať podiely v subjektoch v zahraničí. Vytvárať dividendy, ktoré sa rozdeľujú medzi spoločníkov. Môžu si zriadiť účty v ktorejkoľvek banke Národného bankového systému, prostredníctvom ktorých uskutočňujú inkasá a platby generované ich činnosťou podľa aktuálneho menového režimu. Môžu si otvoriť a prevádzkovať účty MLC – zahraničnej mene, v bankách so sídlom v zahraničí. Rovnako môžu zabezpečovať úverové operácie so zahraničnými finančnými inštitúciami v súlade s platnými predpismi v týchto aktivitách. Majú právo priamo vyvážať a dovážať to, čo je potrebné na ich účely. MINCEX ich môže povoliť, aby na základe získaných ziskov vytvorili ekonomický stimulačný fond pre kubánskych a zahraničných pracovníkov, ktorí poskytujú svoje služby v činnostiach zodpovedajúcich zahraničným investíciám.

V apríli 2019 sa americký prezident Donald Trump rozhodol aktivovať hlavu III Helms-Burtonovho zákona, ktorý bývalým vlastníkom (americkí občania vrátane naturalizovaných Kubáncov) umožňuje podať žalobu na spoločnosti, ktoré profitovali zo súkromného majetku, ktorý bol počas kubánskej revolúcie znárodnený bez primeranej náhrady. Hlava IV uvedeného zákona dokonca obmedzuje vstup zástupcov spoločností s nevyriešenými pohľadávkami podľa uvedenej hlavy III na americké územie.

Je dôležité sledovať extrateritoriálne uplatňovanie zákonov, ktorými sa uplatňuje americké embargo voči Kube, v dôsledku ktorého by spoločnostiam z tretích krajín, ktoré vykonávajú legitímnu obchodnú činnosť na Kube, mohlo hroziť vyodenie trestnoprávnej zodpovednosti na amerických súdoch. Európske spoločnosti boli vystavené rizikám vyplývajúcim z extrateritoriálnych účinkov embarga. Americké pobočky európskych spoločností platia tie isté pokuty za vykonávanie podnikateľských aktivít na Kube. Americké ministerstvo financií uložilo pokuty európskym spoločnostiam za vykonávanie podnikateľských činností a bankám za spracovávanie transakcií na Kube.

Spoločnosti vo všetkých členských štátoch EÚ zaujíma, že Európska komisia formálne navrhla na úrovni EÚ právnu úpravu zameranú na boj proti bojkotu s cieľom

neutralizovať vplyv amerického Helms-Burtonovho zákona a akýchkoľvek podobných zákonov v budúcnosti na európske hospodárske záujmy. Podľa právnej úpravy zameranej na boj proti bojkotu európske spoločnosti nielen nemusia, ale ani sa nemôžu riadiť americkými sankciami. Americké sankcie však stále viedli mnohé spoločnosti v Európskej únii k správaniu, v dôsledku ktorého sa snažili vyhnúť možnému riziku.

POZITÍVA

Odvetvia cestovného ruchu a baníctva (nikel, kobalt), poľnohospodársky potenciál (cukor, tabak)
Otvorenie samostatnému a družstevnému súkromnému sektoru poľnohospodárstva, obchodu, stravovania a stavebníctva (viac ako 200 živností)
Kvalifikovaná a lacná pracovná sila
Kvalitné lekárske a vzdelávacie sektory
Relatívne uspokojujúce sociálne ukazovatele
Nízka kriminalita; boj proti korupcii
Dialóg a dohoda o spolupráci s Európskou úniou od 1. novembra 2017, ako aj ďalšie platné dohody s EÚ a SR.

HROZBY

Extraterritoriálna povaha amerických sankcií
Makroekonomické otrasy (kolísavé ceny nerastných surovín, klesajúci počet turistov, nedostatok ropy) môžu priamo ovplyvniť solventnosť obchodného partnera
Politické nepokoje/hospodársky pokles vo Venezuele môžu nepriaznivo ovplyvniť hospodársku situáciu
Možnosť výskytu prírodných pohrôm (hurikány)
Starnúce obyvateľstvo a migrácia môžu z dlhodobého hľadiska ovplyvniť počet pracujúcich obyvateľov
Riziko oneskorených platieb

PODNIKATEĽSKÉ PORADENSTVO

Dňa 24. februára 2019 prijala Kuba novú ústavu, ktorá vedie k zmene právnych predpisov. Odporúča sa podrobné štúdium súčasnej právnej úpravy.
Oboznámenie sa s nedávnymi americkými sankciami, ktoré boli uložené voči Kube, je možné v časti: Sankcie na Kube
Ak má Vaša spoločnosť veľké obchodné záujmy alebo vo veľkej miere podniká na americkom území, odporúčame Vám, aby ste vyhľadali právnu pomoc s cieľom dobre sa informovať, ako môžu tieto sankcie uškodiť Vám a Vašej spoločnosti. Transakcie v USD zakazuje americká vláda. Spracovanie platieb medzi Vami a Vaším obchodným partnerom v iných menách, ako je napríklad euro, avšak platby a prevody umožňuje obmedzená skupina bánk.

PRÍSTUP NA TRH

Vo všeobecnosti sa vyžaduje veľká modernizácia v oblasti infraštruktúry, pričom v priemysle dochádza k stagnácii investícií, poľnohospodárstvo vykazuje nízke výnosy a vo veľkej miere chýba vnútorná ponuka v segmente spotrebiteľov a rastúce odvetvie cestovného ruchu vytvára rozsiahle príležitosti pre vývozcov v prakticky všetkých odvetviach hospodárstva.

Jedna z hlavných charakteristík kubánskej ekonomiky je, že štát má monopol v oblasti všetkých dovozných operácií, aj keď pre súkromné zárobkovo činné osoby sa postupne kontrolované uvoľňuje. V dôsledku toho Váš obchodný partner musí byť verejný subjekt, či už vo forme podniku v plnom vlastníctve štátu, teda štátny podnik (v španielskom jazyku empresas estatales, SOE) alebo spoločný podnik (empresas mixtas, EM), čo je niečo medzi kubánskym štátnym podnikom a zahraničnou spoločnosťou. Spoločné podniky, ktoré sú zvyčajne prítomné v strategických odvetviach, ako napríklad ťažba niklu, ropný priemysel a cestovný ruch, majú tendenciu mať väčšiu mieru nezávislosti pri obstarávaní svojich vlastných dodávok, a to priamym a nezávislým spôsobom.

Dovozné operácie sú centralizované pre každý výrobný sektor pod vedením ministerstva, ktoré je zodpovedné za každý osobitný sektor. V rámci každého ministerstva jedna alebo viacero dovozných spoločností (empresas importadoras) centralizuje nákupné operácie. Sú to jediní partneri splnomocnení na podpis zmlúv a budú predstavovať kubánsku stranu, ktorá bude zodpovedať za plnenie zmluvných povinností. Každé odvetvie alebo každý výrobný segment má aspoň jednu dovoznú spoločnosť na nákup tovaru.

Možnosti každej kubánskej spoločnosti nakupovať od zahraničných dodávateľov závisia od ročných príjmov krajiny v tvrdej mene a od procesu následného pridelovania. Každý rok výbor, ktorý tvorí Centrálna banka Kuby a Ministerstvo hospodárstva a plánovania (Ministerio de Economía y Planificación, MEP), poskytne každému ministerstvu a vládnomu subjektu finančné prostriedky v tvrdej mene, aby zaplatili za dovezené výrobky. Príslušné ministerstvá následne pridelia peňažné prostriedky, ktoré im boli vyčlenené, štátnym podnikom podľa vládnych priorít a potrieb jednotlivých sektorov. Nedostatok tvrdej meny spôsobil oneskorenie platieb zahraničným dodávateľom.

Pred uzatvorením kúpnej zmluvy s kubánskou spoločnosťou musí byť Váš výrobok registrovaný v Portfóliu dodávateľov príslušnej dovoznej spoločnosti. Na tento účel sa od Vašej spoločnosti očakáva predloženie týchto dokumentov:

- potvrdenie o vzniku obchodnej spoločnosti; - potvrdenie o zápise obchodnej spoločnosti do obchodného registra obchodnej komory; - banková záruka; - dokument, ktorý overí kubánske veľvyslanectvo, a ktorý umožní, aby cestujúci zástupcovia Vašej spoločnosti podpísali zmluvy v mene spoločnosti; - niekedy je potrebné určité dokumenty preložiť a nechať si overiť na kubánskom veľvyslanectve; - niektoré dovozné spoločnosti môžu požadovať dodatočné dokumenty vrátane potvrdenia o existencii platného bankového účtu, používanej meny, atď.; - v prípade zvieracích výrobkov a výrobkov zo spracovaného ovocia a zeleniny možno vyžadovať dodatočné dokumenty.

Po spomínanom zápise bude kubánska spoločnosť môcť kontaktovať Vašu spoločnosť na účely účasti na verejnej súťaži na udelenie verejnej zákazky. Zápis do uvedeného registra platí tri roky. Po uplynutí troch rokov je nevyhnutné zápis obnoviť.

Podľa existujúcich právnych predpisov potrebujú kubánske dovozné spoločnosti vychádzať pri rozhodovaní o kúpe výrobku z porovnania troch ponúk predložených aspoň tromi dodávateľmi. Súbor kritérií týkajúcich sa nákupu tovaru zahŕňa cenu

výrobku, prepravné náklady, poistenie, spôsob úhrady, balenie, atď. Najväčšia premenná pre kubánskych obchodných partnerov je však financovanie. Práve schopnosť ponúknuť flexibilné nástroje financovania je kritérium, ktoré najviac zaväzujú pri rozhodovaní o kúpe výrobku.

d)Praktické informácie pre exportéra a importéra

Pre držiteľov slovenských cestovných pasov sú potrebné vstupné víza. Obvyklé vízum je turistické, ktoré má platnosť 30 dní a v krajine sa dá dvakrát predĺžiť o ďalších 30 dní na príslušných imigračných úradoch.

Najtradičnejšou formou víz je klasická turistická karta (Tarjeta de Turista). Túto kartu je možné zakúpiť v niektorých cestovných kanceláriách, alebo aj u leteckých prepravcov a to nielen v SR, ale napríklad aj v Rakúsku, Kanade, či Mexiku (pre prípadné cesty na Kubu práve z uvedených krajín). Cena sa pohybuje podľa predajcu kariet od 25 do 30 €. Rovnako sa o vízum dá požiadať na kubánskom veľvyslanectve v Bratislave. Pri obchodných cestách úrady vyžadujú obchodné víza (visa comercial). Pri cestách s turistickým vízom nemusia pracovné stretnutia akceptovať. Obchodné alebo prieskumné vízum môže vystaviť výhradne kubánske veľvyslanectvo, pričom na vystavenie víza bude vyžadovať súhlas/pozvanie kubánskeho podniku, alebo príslušného orgánu štátnej správy. Požaduje sa priloženie cestovného poistenia, rovnako aj rezervácia ubytovania. Všetky vstupné požiadavky je možné nájsť na internetovej adrese kubánskeho Zastupiteľského úradu v Bratislave. Pri vstupe na územie Kubánskej republiky je nutné vypísať colnú deklaráciu. Po imigračnej kontrole čaká röntgenová kontrola batožiny a to tak palubnej ako aj podpalubnej. Podpalubná batožina, ktorá bola po jej vyzdvihnutí na batožinovom páse na letisku určená na colnú kontrolu má zvyčajne písmom alebo červenou fixkou prečiarknutý označený čiarový kód.

Pri cestách na Kubu je cestovné zdravotné poistenie nutnosťou. Zdravotné služby sú síce pre Kubáncov zadarmo, nie však pre cudzincov. Lieky sú podstatne drahšie ako na Slovensku a nie všetky sa dajú zohnať. Zdravotná starostlivosť pre cudzincov je na slušnej úrovni, no za všetky úkony je nutné platiť kreditnou kartou v cudzej mene, respektíve prostredníctvom zdravotných poistení.

Pred cestou do zahraničia Ministerstvo zahraničných vecí a európskych SR našim občanom vždy odporúča, aby sa registrovali prostredníctvom dobrovoľného formulára <https://www.mzv.sk/register>

Taktiež je treba pre aktuálne obdobie zistiť obmedzenia v dôsledku pandémie. Jednak leteckej spoločnosti a jednak Kubánskej republiky. www.mzv.sk/web/havana

Oficiálnym jazykom je španielčina. Znalosť anglického jazyka je u kubánskeho obyvateľstva pomerne nízka, väčšinou tento jazyk ovláda len mladšia generácia. Komunikácia s policajnými zložkami v anglickom jazyku je komplikovanejšia, viac sa však po anglicky dohovoria pri rozhovoroch s lekármi, respektíve lekárske personálom. Pri obchodných rokovaníach je angličtina využívaná len v malej miere.

Odporúčame meniť peniaze len v bankových inštitúciách a oficiálnych zmenárňach (tzv. CADECA). Kreditné karty sú nutné, ale na Kube sa dajú používať len v tom prípade, ak ich vydávajúca banka nemá americký kapitál. Niektoré bankové

inštitúcie na Kube prijímajú len embosované kreditné karty spoločnosti VISA a v menšej miere Master Card. Väčšina slovenských občanov, ktorí majú svoje účty v SLSP a.s., VÚB a.s., Tatrabanke, alebo ČSOB, zväčša problémy s výberom v kubánskych bankomatoch nemajú. Ostatným odporúčame, aby si používanie platobných kariet pred cestou preverili vo svojej banke. Sieť bankomatov je nízka, odporúčame hotovosť na kratšie pobyty.

Elektrický prúd na Kube je 110V a v niektorých prípadoch aj 220V. Zásuvky sú americké (Tip A), preto odporúčame priniesť si vlastný adaptér.

V Havane je pomerne rozšírená sieť taxíkov. Existuje možnosť prenájmu vozidiel, rezerváciu je však nutné robiť s predstihom (www.transtur.cu www.rex.cu)

Pri prenájme vozidiel sa vo všeobecnosti neodporúča jazda v nočných hodinách (mimo Havany). Akákoľvek dopravná nehoda môže mať za následok zákaz opustenia krajiny až do celkového vyriešenia prípadu. Nočné jazdy mimo miest sú rizikové z dôvodu vyššej prítomnosti väčších zvierat v okolí ciest a nedostatočného osvetlenia nie len mimo mesta. Takéto zrážky môžu mať fatálne následky. Odporúčame offline verziu aplikácie "Maps.Me" v mobile. Stiahnuť si ju však treba mimo ostrova. Mnohé stránky a funkcie v telefónoch na miestnej Wifi nefungujú.

Na Kubu lieta viacero leteckých spoločností, aj keď pandémiou sa počet výrazne znížil, ako Air FRANCE, Condor, AEROFLOT, Air Canada, IBERIA, NEOS, AIR EUROPA, Turkish Airlines. Pri cestách do/cez USA je ale nutné vopred vyplniť elektronický systém cestovnej registrácie ESTA, v prípade Kanady eTA.

Časový posun medzi Slovenskom a Kubou je -6 hodín. Dovolenkové obdobie je pre Kubáncov v mesiacoch júl a august. Pracovná doba sa zvyčajne začína o pol deviatej ráno. Dohodnúť si stretnutie po piatej hodine popoludní je zriedkavé. V niektorých prípadoch sa však rokovanie dá zorganizovať aj na sobotu. Nedela je dňom pracovného pokoja. Obchody a banky zvyčajne začínajú pracovať medzi deviatou a desiatou hodinou ráno. Obchody zatvárajú o 17,30 a banky o 15,00. Posledný pracovný deň mesiaca bankové inštitúcie pred obedom zatvárajú.

Štátne sviatky – 1. januára, Veľký piatok, 1. máj, 26. júl, 10. október, 25. december.

Pohotovostná služba zastupiteľského úradu SR v Havane (M: +53 52 63 05 84)

Polícia – 106

Požiarníci – 105

Záchranná zdravotná služba – 104

Nemocnica: Clínica Central Cira García www.cirag.cu

Telefónne čísla: (+ 53 7) 204 24 02 alebo (+53 7) 204 26 40

Adresa: Calle 20 No. 4101 esq. a Av. 41, Miramar, Playa. La Habana

Hotely:

Hotel Meliá Cohíba (5*)

Paseo e/ 1ra. y 3ra., El Vedado, La Habana, Cuba

Tel.: +53 7 833 3636 reservas1.mco@solmeliacuba.com

Hotel Meliá Habana (5*)

Ave. 3ra. e/ 76 y 80, Miramar, Playa, La Habana, Cuba

Tel.: +53 7 204 8500 melia.habana@solmelia.com

Gran Hotel Manzana Kempinski La Habana (5*)

Calle San Rafael, La Habana 10100, Kuba

Tel: +53 7 869 9100

<https://www.kempinski.com/en/havana/gran-hotel-kempinski-la-habana/>

Iberoestar Parque Central (5*)

Neptuno e/ Prado y Zulueta, La Habana Vieja, La Habana,

Tel.: +53 7 860 6628 / 860 6627 reservations@nh-hoteles.cu

Hotel Memories Miramar Habana (4*)

Ave. 5ta. y 72, Miramar, Playa, La Habana, Cuba

Tel.: +53 7 204 3584

Linky na subjekty podporujúce zahraničného obchodu a zahraničného investície

- Centrum pre podporu zahraničného obchodu a zahraničných investícií (PROCUBA)
(Centro para la Promoción del Comercio Exterior y la Inversión Extranjera (PROCUBA))
E-mail: sic@mincex.cu Web: <http://www.procuba.cu>
- Obchodná komora Kubánskej republiky (CCRC)
(Cámara de Comercio de la República de Cuba (CCRC))
E-mail: proinversion@camara.com.cu Web: <http://www.camaracuba.cu>
- Inštitúcie, ktoré vykonávajú štúdie uskutočniteľnosti
INTERMAR (UEB Occidente)
Calle 23 y F, El Vedado, La Habana, Cuba
Tel.: +53 7 838 3817 / 838 3834
- Medzinárodné centrum v Havane
(Centro Internacional de La Habana (CIH))
Calle 20 no. 3108 e/ 31 A y 33, Miramar, La Habana, Cuba
Tel.: (53 7) 204 1802 / 204 2843
Web: <http://www.cih.cu>
- Ministerstvo zahraničného obchodu a zahraničných investícií
Ministerio del Comercio Exterior y la Inversión Extranjera (MINCEX)
Web: <http://www.mincex.cu>
- Ministerstvo zahraničných vzťahov
(Ministerio de Relaciones Exteriores (MINREX))
Web: <http://www.cubaminrex.cu>
- Centrálna banka Kuby Banco Central de Cuba
<http://www.bc.gob.cu>
- Ministerstvo poľnohospodárstva Ministerio de la Agricultura (MINAG)
Web: <http://www.minag.cu>
- Ministerstvo zdravotníctva Ministerio de Salud Pública (MINSAP)
Web: <http://www.sld.cu>
- Ministerstvo spravodlivosti Ministerio de Justicia (MINJUS)
Web: <http://www.minjus.cu>
- Ministerstvo cestovného ruchu Ministerio del Turismo (MINTUR)
Web: <http://www.cubatravel.cu>
- Ministerstvo dopravy Ministerio de Transporte (MITRANS)
Web: <http://www.transporte.cu>
- Ministerstvo komunikácií Ministerio de Comunicaciones (MINCOM)

**MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Web: <http://www.mincom.cu>

- Ministerstvo financií a cien Ministerio de Finanzas y Precios (MFP)
Web: <http://www.mfp.cu>
  - Veľvyslanectvo Kubánskej republiky v SR:
<http://misiones.minrex.gob.cu/es/eslovaquia/embajada-de-cuba-en-eslovaquia>
  - Obchodná komora – www.camaracuba.cubaweb.cu
  - Colnica – www.aduana.islagrande.cu
  - Ministerstvo financií a cien – www.mfp.cu/
  - Ministerstvo turizmu – www.cubagob.cu/des_eco/turismo.htm
  - Centrum na podporu exportu CEPEC – www.cepec.cu/
  - Národná informačná agentúra - www.ain.cubaweb.cu www.ain.cu
  - Kubánska vláda – www.cubagov.cu
  - Obchodná komora – www.camaracuba.cu
  - Obchodná komora. Investičná legislatíva (šp, aj):
www.camaracuba.cu/index.php/es/negocios/inversionextranjera-en-cuba
<http://www.camaracuba.cu/index.php/es/descargas/category/1negocios?download=341:ley-no-118-de-la-inversion-extranjera-ingles>
  - Katalóg podnikateľských možností <http://www.procuba.cu/en/invertir/oportunidadesneg>
  - Sprievodca pre investora: <http://www.procuba.cu/es/invertir/guiainvestorista>
  - Rady pre investora <https://www.directoriocubano.info/category/inversion-extranjera/>
  - Úrad špeciálnej rozvojovej zóny Mariel - www.zedmariel.com
  - Ponuky investovania Mariel <https://www.directoriocubano.info/category/inversion-extranjera/>
  - Colnica – www.aduana.co.cu
  - Štatistický úrad - www.one.cu
  - Ministerstvo zahraničných vecí - www.minrex.gob.cu
  - Ako sme už uviedli, kľúčovou inštitúciou pri zahraničných investíciách je Obchodná komora. Investičná legislatíva (šj, aj):
<http://www.camaracuba.cu/>
  - Všetky schvaľovacie projekty sa realizujú prostredníctvom Ministerstva zahraničného obchodu a investícií (MINCEX)
<http://www.minrex.gob.cu/es/mincex>
  - Online tlač <http://www.granma.cu/> <http://www.cubadebate.cu/>
<https://www.cubahora.cu/economia>
  - Výstavy a veľtrhy v Latinskej Amerike
<http://afida.org/es/calendarioafida&ano=2020&mes=03&i=1&>

Dátum: máj 2023